

HUQUQ

26

(289)

YURIDIK GAZETA

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqq boshlagan.

www.huquq.uz E-mail:info@huquq.uz

Iyul

D.	7	14	21	28	
S.	1	8	15	22	29
Ch.	2	9	16	23	30
P.	3	10	17	24	31
J.	4	11	18	25	
Sh.	5	12	19	26	
Y.	6	13	20	27	

2003

Чоршанбадан Чоршанбагача

26 июнь

Республика Бош прокуратураси ва Тошкент Давлат юридик институти ҳамкорлигида «Наркобизнес ва наркотрафика қарши курашда давлат ва жамиятнинг умумий муаммоси: назария ва амалиёт» мавзусида илмий-амалий конференция ўтказилди.

27 июнь

Олий Мажлисида оила ва аёллар муаммолари комиссияси ҳамда Халқаро ишлар ва парламентлараро алоқалар қўмитасининг қўшма йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Бухоро вилоятида «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги халқаро Конвенция ҳамда «Онаники муҳофаза қилиш тўғрисида»ги халқаро 103-Конвенциянинг ижроси масаласи кўриб чиқилди.

Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари қуни муносабати билан пойтахтимиздаги Гафур Ғулом номли маданият ва истироҳат боғида байрам тадбири бўлиб ўтди.

Қибрай тумани прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш департаментининг туман бўлими янги бинода иш бошлади.

Ўтган ҳафтада мазкур бинонинг очилиш маросими бўлиб ўтди. Эндilikда барча қўлайликларга эга, кенг, ёруғ хоналарда меҳнат қилаётган департамент ходимларининг кайфияти ўзгача.

Тадбирда Республика Бош прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш департаменти бошлиғи А.Хусанов, Тошкент вилояти прокурори Ф.Раҳимов, Қибрай тумани ҳокими С.Тошхўжаев, шунингдек бир гуруҳ фахрийлар иштирок эттишди.

(Ўз мухбиримиз).
Абдувоҳид Тўраев олган суратлар

28 июнь

Президент Ислам Каримов Оксаройда Франция мудофаа вазири Мишел Аллио-Марини қабул қилди.

1 июль

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Савдо ва умумий овқатланиш соҳасида солиққа тортиш тизимини тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони матбуотда эълон қилинди.

«НЕГОДЕН»

ДЕЙИШГАНИ

УЧУН

СУДЛАШГАН

ЙИГИТ

2-бет

ШИФОХОНАЛАГИ

«шумлик»лар

...ташкilot
ҳисобида
бўлган
MT3-80

русумли бутун бошли
тракторни қандай «ҳазм
қилиб» юборганига
эътиборингизни тортмоқ-
чимиз.

5-бет

ҚАБОҲАТ

— Уљяна, гарангми-
сан? Сенга ароқ
олиб кел деяман.
— Бормайман
ароққа.
— Нимага бормай-
сан?
— Боягидек бироз
ҳаяллаб қолсам яна
урасан.

6-бет

ОЛМОС ЖОДУСИ

Бронсеадо биринчи рақамли
жиноятчи сифатида... Бра-
зилия полициясининг
раҳбари генерал Риоеран-
дино Крузнинг номи-
ни тилга олган эди!!!

7-бет

ТЕЛЕЭКРАНДАГИ «ТОМОША»лар

...телевизорнинг овозидан
бошқа «гинг» этган товуш
эшитилмаслиги диққатини
тортиди.

8-бет

XABAR

МУҲОКАМАДА ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР

ЎТГАН ҲАФТА 27 июнь кuni Республика Бош прокуратурасида Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси, Бухоро ва Хоразм вилоятида иқтидорли ўқувчиларни қўллаб-қувватлаш, вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш аҳволини ўрганиш натижалари муҳокама қилинди. Кези келганда таъкидлаш кераки, мамлакатимизда иқтидорли ўқувчиларни ўқитишга ихтисослашган 361 та мактаб, лицей ва гимназия бўлиб, уларда 146 минг нафардан ортиқ ўқувчилар махсус дастур асосида таълим олмақда.

Адабиёт, санъат, фан, таълим, маданият ва бошқа йўналишларда юқори натижаларга эришган 33 нафар мактаб ўқувчиси Зулфия номидаги давлат мукофоти соҳиб бўлишган. Бу ишларнинг давоми сифатида Қорақалпоғистонда ҳам эътиборга лойиқ ишлар қилинган. Қишлоқ болалари орасида спортни ривожлантириш ва спорт мактабларининг моддий техника базасини мустаҳкамлашга эътибор анча кучайган. Нукус шаҳар комиссияси томонидан миллий кадриятларни ўқувчилар онгига сингдиришда музейлар имкониятидан самарали фойдаланилмоқда. Қўнғирот тумани комиссияси ва прокуратураси ота-онасиз қолган болаларни тарбиялаш борасида ибратли ишларни амалга оширган.

Бухоро вилоят ҳокимлиги ташаббуси билан ҳар ойда «Мактаблар қўчи» ўтказилиб, жойларда бу борадаги камчиликлар бартараф этиб борилиши яхши самара бераётган. Ғиждувон туманидаги француз тилини чуқур ўргатишга ихтисослашган 62-мактаб-интернат Франция элчихонаси билан ҳамкорлиқни йўлга қўйган. Вилоят комиссияси,

прокуратураси ва мудофаага қўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкilotи ҳамкорлигида яратилган тарбияси оғир ўсмирлар билан ишлаш ва болалар спортини ривожлантиришга оид ўқув машғулотларини акс эттирувчи компакт-дисклар жойларга юборилган.

Йиғилишда Хоразм вилоятида ҳам шу йўналишда бир қатор ибратли ишлар амалга оширилаётганлиги таъкидланди. Вилоятда «Умид нихоллари» спорт мусобақалари юқори савияда ўтказилди. Ешларнинг спорт билан шуғулланиши учун қўлай шароит мавжуд. Урганч шаҳрида ХТБ билан вилоят илмий-универсал кутубхонаси ҳамкорлигида ўқувчиларга интернет тизимидан бепул фойдаланиш имконияти яратилган.

Комиссия мажлисида қайд этилганидек, эришилган ютуқлар билан бирга баъзан эътиборсизлик оқибатида камчиликларга ҳам йўл қўйилмоқда. Масалан, Қорақалпоғистонда вояга етмаганлар билан ишлаш борасида ҳақиқий ҳолатдан келиб чиқмаган режалар белгиланган. Зарур ёрдам кўрсатилмаганлиги учун туман комиссиялари томонидан қонунбузарликка йўл қўйилган. Бухоро вилоятининг айрим туман комиссияларида режалар эса ўтган йилгидан айнан кўчириб олинган. Хоразм вилояти туман ва шаҳар комиссиялари масъул раҳбарларининг белгиланган тадбирларда иштирок этиши қонқарли эмас.

Йиғилишда комиссиялар фаолияти самарадорлигини ошириш, бу борада фойдаланилмаётган имкониятларни ишга солиш, фаолиятни танқидий жиҳатдан қайта кўриб чиқиш ҳамда маҳаллий ҳокимликлар ҳузуридаги комиссиялар раислари учун ўқув курслари ташкил этишга келишиб олинди.

MUQADDAS BURCH

Мамлакатимиз сарҳадлари дахлсизлиги ва ҳудудий яхлитлигини мустаҳкам сақлаш, эл-юртнинг осуда ҳаётини ишончли ҳимоя қилишга қодир Куролли кучларни вужудга келтиришга алоҳида эътибор қаратилаётир. Армиямиз ҳар жиҳатдан қудратли, маънан етук ва баркамол бўлиб бормоқда, аскарларимиз энг замонавий қурол-яроғларни ишлатиш маҳоратини тўла эгалламоқда. Фуқароларнинг армияга бўлган муносабати ҳам тубдан ўзгарди. Армия борган сари халқнинг ғурур-ифтихорига айланмоқда.

Ҳарбий хизматчилар ҳам бунга жавобан Ватаннинг ҳар қарч ери-ни кўз қорачиғидек асрашга масъуллигини теранроқ англамоқда.

Олдинлари кўпчилик йигитларнинг турли важларни рўқча қилиб армияга бормасликка интиллганини эсласак, соҳадаги бугунги ислохотлар тўғри ва ўз вақтида амалга оширилаётганига амин бўламиз. Ватанин қўриқлашга масъул бўлган йигит бурчидан тонса, шу юрда яшаётган халқ учун бундан огирроқ мусибат бўлмаса керак.

Ана шундай ноҳус ҳолатларнинг пайдо бўлишига замин яратган шарт-шароитлар ҳақида тўхталиш ўринлидир. Айрим туман мудофаа ишлари бўлимлари ва қақиров комиссияларида буткул соғлом йигитларни «носоғлом»га айлантиришнинг осон кўичи оқибатида кўпчилик йигитлар иродасизлик қилиб, бурчини унуттишгача бориб етган эди. Лекин бу йилги баҳорги қақиров жараёнида тамомила бошқа манзара намоён бўлди.

Андижон вилоятининг Олтинқул тумани мудофаа ишлари бўлими-дан ҳарбий хизматга қақирилувчи Бекзод Ражабов вилоят доимий тиббий комиссиясидан қўриқдан ўтганида шифокорлар унга ҳарбий хизматга яроқсиз эканини айтишадди. Ватан ҳимоясига овланаётганидан кўнгли гурурга тўлган йигитни бу ҳол анча асанқиратиб қўйди. Уйга қайтган йигит, табиийки, вақтида соғлиги тўғрисида қайғуришмагани учун ота-онасидан гина қил-

фуқаролик ҳуқуқи ва манфаатига зиён етказилишига сабаби бўлишгани аниқланди. Айбдорлар тегишли тартибда жиноий жавобгарликка тортилиб, Б.Ражабов ҳозирги кунда ҳарбий ҳаво кўчлари ва ҳаво ҳужумидан мудофаа кўшинлари сафига хизмат қилмоқда.

Қудратли армининг шаклланиши аслида ҳарбий хизматга қақирувдан бошланади. Демак, жойлардаги мудофаа ишлари бўлимлари ва қақиров комиссиялари зиммасига тушаётган масъулият шу

сан ҳал қилинади.

Лекин айрим жойларда қақиривчилар тақдири тегишли комиссия томонидан эмас, балки мудофаа ишлари бўлимлари масъул ходимлари томонидан ҳал этиляпти. Айни шундай ҳолатлар қақиров жараёнида юқоридаги каби ноҳолликлар пайдо бўлишига замин яратган. Мисол учун, Тошкент шаҳар Юнусобод туманида бу йилги баҳорги қақиривда 9 кишидан иборат қақирив ҳайъати тузилган бўлса-да, 2003 йил 1 апрелдан 18

тилди.

Шунингдек, жорий йил баҳорги қақиривда Фарғона вилояти мудофаа ишлари бошқармасида ҳарбий тиббий комиссия аъзоси бўлган врач-невропатолог Ю.Қўчқоров Фарғона шаҳар 3-касалхона врачини У.Қайумов билан тиб бириктириб, бошқа бир жиноятга қўл урган. Улар 18 март куни тиббий қўриқдан ўтаётган У.Низомовга 60 минг сўм пул берсанг ички ишлар кўшинларига юборамиз дейишган. Сир эмас, бугунги кунда мазкур қўшинга энг соғлом ва сара йигитлар танлаб олинаётир. У.Низомов «шарт»ни қабул қилмаганида эди, бу кимсалар уни «негоден»га қақириб юбориши ҳеч гап эмас эди. Лекин бу воқеага вақтида қонуний баҳо берилди.

Жойлардаги айрим мудофаа ишлари бўлимларида эса ҳарбий билетни сохталаштириш ҳолатларига йўл қўйилган. Жанубий-ғарбий ҳарбий округ прокурорининг хабарига кўра, Чирочик тумани мудофаа ишлари бўлими собиқ бошлиғи Э.Қобилов ва 4-бўлинма бошлиғи О.Пўлатов фуқаро К.Нормуродовнинг ҳарбий гувоҳномасига унинг заҳирага бўшатишга тўғрисида сохта ёзувларни киритиб, ноконуний равишда фойдаланишга берган. 1974 йилда Чирочик туманида тузилган Ф.Холмуродов 1997 йили кузги қақирив комиссиясидан ўтмаган бўлса-да, юқорида номлари тилга олинган шахслар қақирив комиссиясининг қарорлар китобига 7/2107-рақамли ҳарбий гувоҳномаи ноконуний равишда расмийлаштиришиб, Ф.Холмуродовга фойдаланиш учун беришган.

Ўзбекистон ҳарбий прокуратураси органлари йўл қўйилаётган бундай ҳолатларга барҳам бериш юзасидан изчил чора-тадбирларни амалга оширяпти.

Шўхрат УЗОҚОВ,
Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ўринбасари,
Республика
Ҳарбий прокурори

«НЕГОДЕН»

ди. Қўтилмаган дилхираликдан улар ҳам изтиробда қолди. Чунки фарзандлари болаликдан соғлом ўсганди. Бекзоднинг отаси Абдуҳалим ака бу ҳолга аниқлик киритиш мақсадида Андижон ҳарбий прокуратурасига мурожаат қилди.

Қизғин шундаки, туман тиббий комиссияси юрирган «тиббий варақа»да Б.Ражабовнинг ҳарбий хизматга лойиқлиги қайд этилган. Лекин вилоят ўсмирлар поликлиникаси доимий тиббий комиссияси шифокорлари Ҳабибулла Арабжонов ва Раъшан Қайумов негадир бунга эътибор бермай, Бекзодга «гавдани нотўғри шаклланиши» ташхисини қўйган. Варақадаги «ПО 18.04.03», «годен СО 3 Т36» ёзувлари «ТО 18.04.03», «негоден СО 6 Т36» қилиб ўзгартirilган. Тиббий варақанинг пастки қисмига қизил рангли рўқча билан «Негоден СО-6 ст 36 б» сўзлари ҳам ёзилган.

Мазкур иш юзасидан олиб берилган тергов жараёнида Ҳ.Арабжонов ва Р.Қайумов зиммасидаги масъулиятни яхши ҳис этмай, муайян ҳуқуқ берадиган ёки мажбуриятдан озод этадиган расмий ҳужжат — «тиббий варақа»даги ёзувларни ўзгартириб, Б.Ражабовнинг

юртда яшаётган ҳар бир инсон тақдири билан боғлиқ. Ахир энг соғлом ва муносиб ўғлонларни юрт ҳимоясига саралаб бериш уларнинг вазифаси. Шунинг учун ҳам жараёнда ҳолислик бош мезон бўлиши зарур.

Лекин мазкур бўғинда бугун ана шу мезонга путур етаётгани ачинарли ҳолидир. Уларнинг айримлари авваллари муайян манфаатдорлик эвазига соғлом йигитлардан ёлгон қусурлар топиб беришга «ҳисса» қўшган бўлса, бугун бунинг тамомила акси, яъни қандай бўлмасин армияга бораман деб кўкси гурурга тўлиб юрган йигитларнинг сазасини ўлдириб, касалга қақиривга ҳаракат қилаётганини қандай изоҳлаш мумкин?

Ҳарбий хизматга қақирив «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида»ги қонуннинг 20-моддасига мувофиқ амалга оширилган. Унга кўра, бу масала қақиривувчини тиббий қўриқдан ўтказиш, унинг маънавият ва касбий фазилатлари, шунингдек, оила-аъзоларининг моддий ва ижтимоий аҳолини ўрганиш натижалари инобатга олинган ҳолда туман қақирив комиссияси қарорига асо-

ДЕЙИШГАН УЧУН СУДЛАШГАН ЙИГИТ

апрелгача туман мудофаа ишлари бўлимида 617 нафар қақиривувчи тиббий қўриқдан ўтказилиб, қақирив масаласи ҳайъат аъзолари иштирокисиз туман мудофаа ишлари бўлими бошлиғи вазифасини вақтинча бажариб келган майор В.Тожиёв томонидан ҳал қилинган. Мазкур ҳолат юзасидан Тошкент ҳарбий округ прокуратураси томонидан Юнусобод тумани мудофаа ишлари бўлими мансабдор шахсларига нисбатан жиноят иши қўзга-

FIKR

Соғлом авлодни тарбиялаш мамлакат тараққиётида муҳим аҳамият касб этади. Вазирлар Маҳкамасининг «Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини тақомиллаштириш ҳақида»ги қарори қабул қилинганидан буён болалар манфаатини ҳимоя қилиш, жиноятчиликнинг келиб чиқиш сабабларини аниқлаш ва бартараф этишга катта эътибор берилмоқда.

Жумладан, Қорақалпоғистон овулларида ахиллик ва соғлом муҳитни сақлашга эътибор кўчатирилган. Бухоро вилояти Қорақўл тумани Кўйраққалъа қишлоғида яшовчи Юсуповлар хонадониди «Қишлоқ ёшларни соғломлаштириш спорт мажмуаси» ташкил этилиб, унга 500 нафардан ортқ ёшлар турли машғулотларга жалб этилган. Албатта бундай хайрли ишлар вояга етмаганларни жиноятчилик ва гиёхвандликнинг хавфли таъсиридан сақлашда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Аммо бу борадаги ишлар ҳамма жойда ҳам самарали бўлмоқда деб айтга олмаيمиз. Биргина гиёхвандлик жиноятлари учун жавобгарлик ёшини белгилаш масаласига назар ташласак, бу борада қўнчилигимиз ҳали талаб даражасида эмас.

Жавобгарликка тортиш ёшини белгилашда, маълумки: биринчидан, жиноий ҳаракатнинг ижтимоий хавфлилик даражаси; иккинчидан, мазкур ёшда содир этилган жиноий ҳаракатнинг шубҳасиз жазога лойиқлиги;

учинчидан, ушбу қилишнинг хавфлилик даражаси қўнчилиги; тўртинчидан, жиноий жавобгарлик ёши белгиланишининг криминалогик-статистик воситалар ёрдамида етарли асосланганлиги эътиборга олинади.

Шу ўринда, ЖЖИИ 273-моддасида назарда тутилган «Гиёхвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни ўтказиш мақсадини қўлаб қўнганга хи-

ГИЁХВАНДЛИКНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ МУАММОЛАРИ

лоф равишда тайёрлаш, эгаллаш ва саклаш» жиноятини 14 — 16 ёшли шахслар содир этишида ижтимоий хавфлилик даражасининг оқий-ойдинлиги, шубҳасиз жазога лойиқлиги, хавфлилик даражасининг қўнчилиги ҳақида ҳулоса қилишга

ўтказиш билан боғлиқ жиноятлар учун Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистон ва бошқа қатор мамлакатларда жавобгарлик ёши 14 ёшгача пасайтирилган.

Бундан ташқари, наркотибизнес ва наркотрафик пайдо бўлиши ва ривожланиши, шубҳасиз, биринчи навбатда наркотик моддаларни қатор давлатлар ҳудудидан беталофат ўтказиш учун мансабдор шахсларни ўз манфаатини ҳимоя қилишга оғдириб олиш билан боғлиқ бўлади.

Амалиётда ҳам айрим ҳолатларда гиёхвандлик жиноятлари мансабдор шахслар иштирокида содир қилинаётганини инобатга олиб, ЖЖИИ тегишли моддалари «Гиёхвандлик билан боғлиқ жиноятни мансабдор шахс хизмат мансабидан фойдаланиб содир қилиш» деган таснифлаш аломати билан тўдирилиши лозим.

Масаланинг ана бир муҳим жиҳати гиёхвандликка шарт-шароит яратётган ижтимоий-ахлоқий соҳадаги чекини ҳамда камчиликлардир.

Таъкидлаш жоизки, ўтмиш даврининг маълум ижтимоий-иқтисодий қийинчиликлари негизда болалар қаровсизлиги ва назоратсизлиги кўлами бироз кенгайиб, долзарб муаммога айланмоқда.

Маълумки, қаровсиз болаларнинг аксарияти нотинч оилалар фарзандларидир. Сир эмаски, асосий эҳтиёжи ва ҳуқуқи қўпол равишда бузилган болалар ҳеч қанон бошқаларнинг ҳуқуқини

ҳурмат қила олмайдди, кейинги ҳаётида одил ва ғамхўр бўлиши жуда қийин кечади. Фикримизча, болалар қаровсизлигининг ва бу муҳитда гиёхвандлик иллатининг тарқалишига шарт-шароит яратётган муҳим ҳолатларга эътибор янада қўнчилирилиши лозим.

Биринчидан, ҳаётида ўз ўрнини топа олмаган, етарли даромад манбаига эга бўлмаган айрим оилаларда иқтисодий қийинчиликлар соғлом турмуш тарзига путур етказмоқда. Бундай оилалардаги нотинч муҳит болаларнинг маънавий-руҳий ва жисмоний ривожланишига салбий таъсир кўрсатиб, улар, татто, кундалик эҳтиёж молларини харид қилиш, дам олиш, маънавий хизмат қўрсатиш, спорт ва маданият хизматларидан фойдаланиш имкониятига ҳам эга бўлмаслигига олиб келяпти.

Иккинчидан, афсуски, жойларда айрим ҳоқимликлар ва ўз-ўзини бошқариш органларининг айби билан бундай оилаларга ижтимоий ёрдам, маҳалла фаоллари, ҳомийлар ва жамоат ташкилотларининг кўмаги ҳар доим ҳам вақтида етиб бормаяпти.

Учинчидан, фарзанди тарбиясидан воз кечган оилалар фарзандларига айрим ҳолатларда вақтида ҳомийлик ва вазийлик белгиланмапти.

Тўртинчидан, вояга етмаганлар меҳнатини ташкил этиш даражаси айрим ҳудудларда уларнинг эҳтиёжи ва имкониятларига тўғри келмай қолмоқда. Қатор ҳудудларда меҳнат қўнчилигини бузиш, квота иш жойлари бўла туриб

ишга қабул қилмаслик, қўнсуз ишдан бўшатиш каби ҳолатларга тўлиқ барҳам берилмаган.

Бешинчидан, жойларда таълим муассасаларининг тарбиявий имкониятидан етарли фойдаланилмапти. Давомат юриштишдаги интизомсизлик туфайли болалар мактабда ўқиётганлиги қайд этилаётган бўлса-да, ҳақиқатда уларнинг айримлари қаровсиз бўлиб, кўчада гайрихизматий қилиш содир этиш билан шуғулланаяпти.

Гиёхвандликка имконият яратувчи шарт-шароитларни бартараф қилишда муҳим омил ҳисобланган соғлом турмуш тарзини мустаҳкамлашга айрим вақтларда етарли эътибор қаратилмапти.

Республика Бош прокуратураси ва ТДЮИ томонидан шу йил 26 июнь куни «Наркотибизнес ва наркотрафикага қарши курашда давлат ва жамяиятнинг умумий муаммоси: назария ва амалиёт» мавзусида ўтказилган илмий-амалий конференцияда юқорида қайд этилган муаммоларнинг илмий-амалий ечимини топиш борасида турлича фикр-мулоҳазалар билдирилди.

Муаммонинг илмий ва амалий ечимларини топиш, бу борадаги фаолиятни тақомиллаштириш бўйича билдирилган асосли фикрларни қўнч ижодкорлиги ва амалиётни тақомиллаштириш жараёнида қўлаб-қувватлаш болалар ва ўсмирларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини самаралироқ муҳофаза қилишга, бу муҳитда гиёхвандликнинг тарқалишига мустаҳкам тўсиқ барпо этишга хизмат қилади.

Толибжон УМАРОВ,
Республика Бош прокуратураси бўлим катта прокурори

Мақтублар, шикоятлар, жавоблар

РАҚАМ

Чоршанбадан чоршанбагача тахрират муштариолардан 35 та мактуб олди.

● Madadtalab maktab

ЙИЛ БОШИДАЁК МАЪЛУМ...

Ассалому алайкум, «Нуқуқ» газетаси ходимлари! Фўқароларнинг бузилган ҳуқуқларини тиклашга ёрдам беришларингизни билганимдан сизларга мактуб ёзишга қарор қилдим. Агар бир муаммони ҳал қилишга ёрдам берсангизлар, нафақат менинг, балки бюджет ташкилотидан хизмат қилаётган барча ходимларнинг дуосини олган бўлар эдингизлар.

Мен асли педагогман. Мактабда бошланғич синфга сабоқ бераман. Очиғини айтиш керак, инсон ишга отланар экан, биринчи навбатда билимини ёшларга ўргатиб, жамият тараққиётига ҳиссасини қўшиш мақсади бўлади. Лекин шу орқали ўзининг иқтисодий муаммосини ҳам ҳал қилади, яъни маош олади. Бу иқтисодий қонунидир. Истаса мезбон ўша бўқоннинг пулини олиши ҳам мумкин, бу гал пулини олиб бориш керак эди. Мен, тўғриси, ойлик маошимга ишониб олдиндан тайёргарлик кўрмаган эдим. Қўлимда бир сўм пул йўқ, бормай десам бутун ҳисоб-китобни ўзим қиламан ва у дугонани меникига қолган эди. Ота-онамдан сўрашга хижолат қилдим, сабаби, ишга кирганимдан бери улардан пул сўрашга гўрури йўл қўймайди. Қолаверса, улар ҳам пенсионер бўлиб, хўроз ҳамма жойда бир хил қичқирганидек, нафақасини 2 ойдан бери олишгани йўқ эди. Нима қилсам экан? Охири биз билан бирга яшайдиган опамга (икки боласи бор) пул бергани эсимга тушиб қолди. У ҳеч қаерда ишламайди. Опам «сен кетавер, орқандан етказиб бораман», — дея кузатиб қўйди ва пулни олиб борди. Қаердан олганини билмайман. Тўғриси, ўтириш ҳам татимади. Ичига чирқ ёқиб ёришмас эди. Уртоқларим менга жуда ҳавас қиладилар, чунки фақатгина мен ишлар эдим. Олаётган маошим улар учун жуда катта пулдай туюлар эди (қишлоқ шароитида аслида ҳам шундай) ва улар мени бойвачча деб ҳазиллашарди.

Уйга келиб ҳам кайфиятим очилмади. Ўйлаб ўйимга етолмайман. Тошкентдаги мактабда дарс берганимда маошлар ўз вақтида бериларди. Хатто санаси ҳам маълум эди. Ойнинг 30-31-санасида ойлик йўл чиптаси, 1-2-санада ойлик, 16-санада аванс пули олар эдик. Бундан ташқари, ҳар квартал якунида рағбат пули бериларди. Бу ерда ойлик чипта, рағбат пули нима эканлигини ҳам биллишмайдим. Майли, бизга қўшимча тўловларни беришмасин, ҳеч бўлмаса маошимизни вақтида, ойма-ой беришнинг наҳотки имкони йўқ!

Мен-ку, рўзгор, бола-чақа ташвишини билмайман (ҳали турмушга чиқмаганман), аммо рўзгорли ота-оналар-чи? Мактабларда эркак педагогларнинг камайиб кетишига шу нарса сабаб бўлмаяптимикан!

Мен Тошкент банк коллежидан тахсил олаётганимда «Молия асослари» фанидан кирувчи бир устозимиз шундай деган эди: «Молиявий маблағларнинг каттагина қисми бюджетга йўналтирилган бўлади ва солиқлар ҳисобидан қопланади. Бу маблағлар йил бошидаёқ ҳар бир бюджет ташкилотига сарҳисоб қилиниб, ходимларга банк орқали ойма-ой маош сифатида тарқатиб бериларди. Энди билгандирсиз, ўқитувчи, тиббий ходимларнинг ой-ликлари қаердан келиб чиқшини?»...

Шундай экан, нима учун бу маблағлар ўз вақтида эгасига етиб бормади? Бу ҳол қачон ечимини топади?

Моҳида НАЗУЛЛАЕВА,
Янгиқўрган туманидаги
54-мактаб ўқитувчиси

«ШИКОЯТБОЗЛИКДАН МАҚСАД ЧЎЧИТШМИ?»

(«Нуқуқ», 2003 йил, 20-сон)

Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси мақола юзасидан текшириш ўтказди. Унда «Мангит йиғирув ва тўқув фабрикаси» очiq турдаги акциядорлик жамиятида мастер бўлиб ишлаган Бекиммат Ҳазалиев фабрикада ишлаб чиқариш камайганлиги сабабли штат қисқартирилиб, қонуний асосда ишдан бўшатирилганлиги, акциядорлик жамияти юристи Роҳатой Ҳазиметова ҳам ўз аризасига қўра ишдан бўшаганлиги маълум бўлди.

Бундан ташқари, мақоладаги «972 килограмм калава ип талон-тароҳ қилинган» деб қўрсатилган ҳолат бўйича фабриканинг тайёр маҳсулотлар сақланадиган омборхонасидан 2002 йил 14 июнь кuni 406.102 сўм 17 тийинлик 849 кг. калава ип ўғирлаб кетилганлиги аниқланди. Ушбу ҳолат юзасидан Амударё туман прокуратураси 2003 йил 10 июнь кuni ЖКнинг 169-моддаси 3-қисми «б», «г» бандлари билан жиноят иши қўзғатди, аини пайтда тергов ҳаракатлари туман ИИБ томонидан олиб боришмоқда.

С.ИМАТОВ,

Қорақалпоғистон Республикаси
прокурорининг ўринбосари

Беруний туман ХТБга қарашли 1-ўқувчи-ёшлар техник иходиёти маркази 1979 йили ташкил қилиниб, 1986 йилга қадар Беруний шахридаги Фузулйй қўчасида жойлашган ҳунар-техника билим юрти биносидан фаолият кўрсатиб келган. 1986 йили шаҳар марказига қўчирилган.

Марказнинг собиқ раҳбари К.Сисенбаевнинг ҳаракати билан иморат лойиҳаси тайёрланди, 1985 йили марказнинг янги биносини қуриш учун 3 гектар ер ажратилган.

Ҳозирги кунда марказда 11 та тўғаракнинг 37 та гуруҳига 450 нафар ўқувчи қатнашиб келмоқда. Ўқувчиларнинг қизиқишлари, яшаш жойлари ҳисобга олиниб, марказ тўғараклари шаҳардаги 49, 63, 64, 66-мактабларда ҳам ташкил этилган. Тўғарак қатнашчилари республика миқёсидаги кўрик-танловлар, фестивалларда фаол қатнашиб келмоқда. Шу йил апрель

«КАЙФИЯТ ҚАНДАЙ, МУАЛЛИМ?»

(«Нуқуқ», 2003 йил, 16-сон)

Мақолада келтирилган далиллар Республика Бош прокуратураси томонидан халқ таълими тизимида бюджет ва бюджетдан ташқари маблағлар мақсадли ишлатилишининг қонунийлиги текшириб чиқилгандан сўнг ёзилган тақдирномада ҳам ўз аксини топган.

Ушбу текшириш натижалари ва мақоладаги ҳолатлар вазирликнинг 2003 йил 8 майдаги хайъат мажлисида муҳокама қилинди ва бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни назорат қилинмаганлиги, тасарруфдаги ташкилотларда ноқонуний харажатларга йўл қўйганлиги сабабли Бухоро, Навоий, Самарқанд, Сурхондарё вилоятлари халқ таълими бошқармаси бошликлари С.Мухторов, М.Алиев, А.Бекмуродов ва С.Иноятвалар лавозимларидан озод этилди.

1997 йил 29 августда қабул қилинган «Таълим тўғрисида»-ги қонуннинг 27-моддасига биноан жойлардаги таълим муассасаларининг молия хўжалик ишлари тегисли ҳокимиятлар ваколатида бўлиб, улар молия органлари орқали молиялаштирилади. Лекин халқ таълими тизими ходимларини ўз вақтида ойлик маош билан таъминламаслик ўқув жараёнига салбий таъсир кўрсатишини эътиборга олиб, вазирлик ушбу масалани доимий назоратида олган. Ҳар 15 кунда вилоят ХТБларидан биринчи навбатда тўланадиган тўловлар, жумладан, иш ҳақининг бериб борилиши тўғрисида маълумотлар йиғилади. Шу орқали иш ҳақини ўз вақтида тўламаслик сабаблари аниқланади ва Молия вазирлиги, Марказий банк ҳамда Вазирлар Маҳкамасига мурожаат этилади. Бундан ташқари ушбу маълумотларнинг нусхаларини Бош прокуратурага бериб боришга келишиб олинди. 2003 йил давомида Марказий банкка 7 марта, Бош вазир ўринбосари Р.Азиевга 5 марта, Молия вазирлигига 2 марта, Вазирлар Маҳкамаси ижтимоий комплексига 1 марта хат ёзилди.

Юқорида олиб борилган ишлар натижасида халқ таълими соҳаси ходимларининг февраль, март, апрель ойи иш ҳақи ва нафақа тўловлари асосан тўлаб берилди. Бугунги кунда узайтирилган таътилга кетадиган педагогларнинг таътил пуллари тўлаш бошланди.

У.МУСАЕВ,

Халқ таълими вазирининг ўринбосари

«САРҒАЙГАН ЛОЙИҲА»

(«Нуқуқ», 2003 йил, 19-сон)

ойида Тошкент шахрида ўтказилган «Варрақлар» байрамида марказ қатнашчиси Ўқув Сапаев танловнинг «Лайлак» тури бўйича 1-ўринни, Отабек Бисенов «Секрли ёд» кино-фото фестивалида «фото» йўналиши бўйича совринли ўринни эгаллади.

Мақолада «аксига олиб, сенми юқорига арз қиладиган деб тахрибали педагог К.Сисенбаевни ишдан бўшатишди» дейилган. Аслида К.Сисенбаев соғлиғи туфайли ўз аризасига асосан Беруний туман ХТБ бошлиғининг 1997 йил 6 май кунги буйруғи билан лавозимидан озод этилган.

Мазкур марказ биносини тазмирлаш режалаштирилган.

Б.СУЛТАНОВ,

Қорақалпоғистон Республикаси
Вазирлар кенгаши раисининг ўринбосари

● Fikr

ҒАЛАБА ҚОЗОНИШ «ИЛМИ»

Кейинги вақтларда оммавий ахборот воситаларида анчагина жиддий танқидий мақолалар эълон қилиниб турибди. Уларда конкрет бирор соҳадаги мазмун-моҳияти жиҳатидан жиноят деб аташга ҳам аргидиган катта-катта камчиликларнинг илдизлари очиб ташланмоқда...

Энг янги мисолни келтираёқай: Андижонда чиқадиган «Футбол-экспресс» газетасининг (ниммагадир газета номини янги ёзувда нотўғри ёзишди) шу йилги 17 июнь сониди журналист Улугбек Мирзаевнинг «Умид ниҳоллари»да қўлга киритилган голибликка сен лойиқ эмассан, Хоразм! деган ниҳоятда жиддий мақолаи берилган.

Унда яқинда бўлиб ўтган «Умид ниҳоллари» уйинларининг футбол турнирида мусобақа ташкилотчилари — Хоразм вилояти терма жамоаси голибликни қўлга киритгани, бироқ бунда мактаб ўқувчиси бўлмаган, яъни, бу турнирда иштирок этишга ҳақли бўлмаган, профессионал футбол жамоасида ўйновчи бир нечта ўйинчилар сохта ҳужжатлар асосида Хоразм вилояти терма жамоаси учун ўйнаб берганликлари, бу эса ўз навбатида голибликни таъминлаганлиги айтилиб, бир қатор далил-исботлар ҳам келтирилган.

Футбол ишқибози сифатида мен бу ҳолатдан нафратланаман, катта ҳаёт, катта спорт оstonасида турган ўсмирларимизга «қандай бўлмасын ғалаба қилиш» илмидан дарс бераётганлари учун вилоят спорт мутасаддиларидан гоёта норози-ман...

Аммо, ҳуқуқшунос сифатида ОАВнинг чиқишлари билан боғлиқ бир ҳол мени ҳайрон қолдиради: мана шу мақолада ҳам ҳужжатлари уюшган ҳолда сохталаштириш (ҳар ўйинда тўдирладиган ҳақамлар протоколи ҳужжат бўлмай нима?) ёки айрим мансабдор шахс томонидан содир этилган хизмат

сохтакорлиги ҳақида, яъни, ЖКнинг 228- ва 209-моддаларида кўрсатилган жиноятлар содир бўлгани ҳақида гап кетмоқда.

Амалдаги ЖКнинг 322-моддаси 3-банди ва 327-моддасига қўра ОАВ берган хабарлар тегисли органлар учун жиноят иши қўзғатишга асос бўлиб хизмат қилади.

Аммо ҳар доим ҳам берилган хабар ё мақола бўйича ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар жиноят иши қўзғатганлиги ёки жиноят иши қўзғатишни рад қилганлиги ҳақида ўша нашрнинг ўзидан ҳеч нарса билиб бўлмаяпти. Айтايлик, мен юқорида айтиб ўтган «Футбол-экспресс»ни ҳам бирорта ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоранинг каттароқ раҳбари ўқиб кўрмаса, мақолада келтирилган нарсалар бир неча кунда унут бўлиб кетиши мумкин. Сабаби, ОАВ ёки спорт ташкилотлари ўзлари-ча прокуратурага мурожаат қилишмайди. Мен мамлакатимиз миқёсида марказлашган тартибда ОАВда чиққан хабар ва мақолаларга ҳуқуқни муҳофаза этувчи идораларнинг муносабатларини мувофиқлаштириш туриш са-

лоҳиятига эга бирон-бир ташкилий бўлимга бор ёки йўқлигини билмайман. Агарда йўқ бўлса, уни албатта ташкил қилиш керак. Бу нарса ҳуқуқни муҳофаза этувчи идораларнинг жойларда бўлаётган ишлардан хабардорлигини, жиноятчиликка қарши кураш самарадорлигини анча оширган бўларди.

Абдуқахор МУТАЛОВ,
ҳуқуқшунос

ЖИНОЯТ ХУҚУҚИ БОРМИ?

ЎҚИ ҚОНУНЛАРИМИЗНИНГ НОМЛАНИШИДАГИ
АЙРИМ АНГЛАШИЛМОВЧИЛИКЛАР ҲАҚИДА

«HUQUQ», 2003 йил 18 июнь, 24-сон

ЖАЗОНИ АНГЛАЙМИЗ...

«Хуқуқ» газетасининг 2003 йил 18 июнь сониди эълон қилинган «Жиноят ҳуқуқи борми?» сарлавҳали мақолани катта қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Унда муаллиф баъзи кодексларимизнинг номланишидаги англашилмовчиликлар ҳақида сўз юритган. Хизмат юзасидан мен ушбу кодексларга, яъни «Жиноят кодекси» ва «Жиноят-процессуал кодекси»га ҳар қили мурожаат қиламан. Зеро, ҳар бир терговчи кодекс моддаларини ҳар қанча яхши билса ҳам вақти-вақти билан бу китобларни қўлга олиб, бир варақча қўйса ортиқчалик қилмайди. Муаллиф ёзганидек, «Жиноят кодекси»да турли жиноятлар санаб ўтилган ва уларни содир этган шахсларга бериладиган жазолар белгилаб қўйилган. Бу маънода кодексимизнинг бошқа давлатлар кодексларидан устуңлиги бўлса бор-у, аммо кам жойи йўқ. Мен домланинг гапларига юз фоиз қўйиламан. Аммо баъзи эътирозларим ҳам бор. Амалдаги ЖКда 302 та модда бўлса, шундан 96 тасида жазо тайинлаш тўғрисида сўз юритилмайдиган. Уларда кодекснинг вазифалари, принциплари, амал қилиш доираси, жиноят, айб, жазо тушунчалари, жавобгарлик ва жазодан озод қилиш масалалари тушуңтириб берилмадики, китобнинг номланишида уларни ҳисобга олмаслик нотўғри бўлур эди. Кодекснинг «Умумий қисми»да асосан жиноят нималиги тушуңтириб берилганлиги ва «Махсус қисми»да қандай жиноятга қандай жазо берилиши белгилаб қўйилганлигини инобатга оладиган бўлсак, кодексни «Жиноят ва жазо кодекси» деб аташ маъқулроқдир. Рус тилида «Уголовный кодекс» икки сўздан иборат, бизда ҳам унинг номи икки сўздан иборат бўлиши керак деган фикр эса нотўғри, зеро ҳар бир халқ ўз қонунини ўз тили хусусиятларига асосланб номлайди.

Улугбек УБАЙДУЛЛАЕВ,
Ахмал Икромов туман прокуратурасининг
катта терговчиси

ЖАЗО ХУҚУҚИ

Йўлдош Парданинг «Жиноят ҳуқуқи борми?» деган мақоласини ўқиб, бироз ажабланиб қолдим. Анча йиллардан бери ТДЮИнинг «Ўзбекистон тарихи» кафедрасида, кейинги пайтларда эса «Давлат ва ҳуқуқ назарисини ва тарихи» кафедрасида ўқитувчилик қилаётганимга қарамай, асли русийзабон бўлганим туфайлими, кодексларнинг ўзбекча номланишига, гапнинг очиги, эътибор бермаган эканман. Муаллифнинг гапиди жон бор, зеро «Уголовный кодекс» деганда барча ҳуқуқшунослар содир этилган ижтимоий хавфли қилмишлар учун тегишли жазолар белгиланган қонунлар тўпламини кўз олдига келтирадиган (codex — латинча китоб дегани). Аммо Россия давлати тарихида бу китоб аввалбошда «Уголовный кодекс» деб аталмаган. С.Пущкарёв ўзининг «Обзор русской истории» деган китобида ёзишича, буюк князь Иван III давридаёқ (1462-1505) бундай китоб «Судебник великого князя Ивана III» деб аталган. Иван IV, яъни, Иван Грозный даврида ҳам бу китоб «Судебник» деб аталган. 1885 йилда чоп этилган «Уложение о наказаниях уголовных и исправительных» деган китобнинг номланиши эса таржимон Йўлдош Парданинг фикр-мулоҳазалари тўғрисидаги далолат беради. Номидан ҳам кўриниб турибдики бу китоб «Огир жазолар ва ахлоқ тузатиш борасидаги жазолар (енилроқ жазолар) тўғрисидаги тузуқлар»дир. Муаллиф ёзганидек, «уголовный» аввалбошда «бошнинг танидан жудо қилиш»ни англатган бўлса-да, вақтлар ўтиши, замонлар кечishi натижасида мазмун-моҳияти умумийлашиб, умуман «жазолаш» деган маънони англата бошлаган. Шунинг учун «Уголовный кодекс»ни «Жазо кодекси» деб аташ тўғрироқ бўлади деб ўйлайман.

И.КУДРЯВЦЕВ,
ТДЮИ «Давлат ва ҳуқуқ назарисини
ва тарихи» кафедраси ўқитувчиси

«Жиноят ҳуқуқи борми?» сарлавҳали мақола ҳуқуқшунос олимлар, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг амалиётчи ходимлари, талабалар ва таржимонларда катта қизиқиш уйғотди. Тахририятимизга келаятган хатлар, қилинаётган кўнғироқлар шундан далолат бермоқда. Албатта, уларнинг барчасини газета саҳифаларида ёритишнинг имкони йўқ. Шу боис баъзи муаллифларимизнинг фикр-мулоҳазаларини эътиборингизга ҳавола қилмоқдамиз.

«Хуқуқ» газетасида эълон қилинган «Жиноят ҳуқуқи борми» ёки қонунларимизнинг номланишидаги айрим англашилмовчиликлар ҳақида» сарлавҳали мақолани мароқ билан ўқиб чиқдим. Маълумки, ҳуқуқ қонун ижодкорлигининг энг муҳим бўғинларидан биридир. Қонун моддаларини бир тилдан иккинчи бир тилга таржима қилиш эса ўта масъулиятли, мураккаб иш. Қонун моддалари ёки норматив меъёрий ҳужжатлар таржима қилинаётганда бирор-бир сўзнинг ўрни, маъноси, мазмунини ўзгариб қолса, бу

ИСМИ ЖИСМИГА МОС БЎЛСА...

ўз навабатида тушунмовчиликларга, қонун матнининг бузилишига олиб келади.

Езувчи Йўлдош Парда энг долзарб масалани ўртага ташлайди. Ҳақиқатан ҳам жиноят ҳуқуқи борми?

Езувчи таъкидлаб ўтганидек, бу сўз кенгрок олиб қараганда жиноят қилишнинг тартиб-қоидаларини ўргатадиган фанга ўхшаб қолгандай. Тасаввур қилинг-а, «Жиноят ҳуқуқи». Жиноят тушунчасига, маълумки, ЖКнинг 14-моддасида изоҳ берилган бўлиб, унга мувофиқ «ушбу кодекс билан таъқиқланган, айбли ижтимоий хавфли қилмиш (ҳаракат ёки ҳаракатсизлик) жазо қўллаш таҳдиди билан жиноят деб топилади».

Демак, айбли ижтимоий хавфли қилмиш жиноят деб топилаётган, ушбу ҳолатларни содир этиш усуллари, ҳолатларини «жиноят ҳуқуқи» сифатида ўргатиш ўринлимикин? Агар жиноят кодексининг барча моддаларини, «жиноят ҳуқуқи» дарслиқларининг барча қоидаларини синчковлик билан ўрганиб чиқсак, уларда муаллиф таъкидлаганидек, содир қилинган жиноят учун жазо тайинлаш тартиб қоидалари-ю, қўлланиладиган жазо турлари, қайси жиноят учун қандай жазо қораси тайинланиши керак-

лиги ҳақида сўз юритилади. Биргина шунинг ўзидан ҳам «Жиноят кодекси»ни «Жазо кодекси» деб, «жиноят ҳуқуқини» «жазо ҳуқуқи» деб номлаш кераклиги кўриниб турибди.

«Жиноят ҳуқуқи борми?» мақоласининг муаллифи бевосита «жиноят-процессуал ҳуқуқи»га ҳам алоҳида тўхталиб, кодекс таржимасидаги камчиликларга ҳам баҳо берган.

Устозларимизнинг айтишича, 1940-йилларда «жиноят-процессуал ҳуқуқи» фани «жиноят-муҳокама ҳуқуқи» деб ўқитилган экан. Биз ўқиб юрган 1980-йилларда «жиноят-процессуал ҳуқуқи» деб, жиноят-ижроия ҳуқуқи эса «ахлоқ тузатиш меҳнат ҳуқуқи» деб номланган эди.

Муаллифнинг фикрларида жон бор. Ўтилаётган фанларнинг номи, мазмунини нимага англатади? Чиқарилаётган қонунлар, кодекслар, норматив ҳуқуқий ҳужжатларнинг барчаси атрофлича кўриб чиқилса мақсада мувофиқ бўларди. Чунки ҳар бир меъёрий ҳужжат, қонун биринчи навбатда халққа, оддий фуқарога тушунарли бўлиши лозим.

Саломат НИЁЗОВА,
ТДЮИ тадқиқотчиси

ХУҚУҚИЙ АТАМАЛАР ТАРЖИМАСИ

Яқинда бир иш билан Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети юридик факультетида борган эдим. Мен ахтарган домла ўз хонасида бўлмаганлиги сабабли бир қанча вақт коридорда кутиб туришга тўғри келди. Девордаги суратларни томоша қилаётганимда бир хона эшигинидаги ёзув диққатимни тортиди. Унда «Жиноят ҳуқуқи кафедраси» деб ёзилган эди. «Жиноят ҳуқуқи» ҳам булар эканимиз деб ажабланиб қолдим. «Хуқуқ» газетасининг 24-сониди (2003 йил 18 июнь) таржимон Йўлдош Парданинг «Жиноят ҳуқуқи борми?» деган мақоласини ўқиб гап нимадалигини тушундим. Ҳуқуқий атамаларни таржима қилишда шунчалар бепарволикка ҳам йўл қўйиб бўладими ахир?! Энди «Жиноят кодекси»нинг номланишига келсак, баъзи катта ёшдаги домлаларнинг айтишича, йигирманчи-ўттизинчи йилларда ҳам бу кодекс «Жиноят кодекси» деб аталган экан. Фикримча, 1924 йилдан кейин, яъни Ўзбекистон ССР ташкил этилиб, СССР тартибига киритилгач, Иттифоқ қонунлари ва кодекслари зудлик билан республикалар тилларига таржима қилинганда ҳуқуқшуносликдан беҳабар таржимонлар «уголовник» сўзи «жиноятчи» бўлса, «уголовный кодекс» жиноят кодекси» бўлади-да деган фикрда нотўғри таржима қилишган ва бу ҳол шу пайтгача давом этган бўлса керак. «Хендан кўра кечти яхши» деганларидек, таржимон укамиз бу мақолани эълон қилиб жуда яхши иш қилган. Эндиги наваб эса қонун чиқарувчиларга. Ҳуқуқшунос олимлар ва таржимонлар йиғилиб, ҳуқуқий атамалар таржимаси борасида йўл қўйилган хатоликларга барҳам беришса, нур

Носир МУҲАММАД,
Ўзбекистон Езувчилар уюшмаси аъзоси, таржимон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНING
ЖИНОЯТ КОДЕКСИ

УГОЛОВНЫЙ КОДЕКС
РЕСПУБЛИКИ
УЗБЕКИСТАНА

олимлар ва таржимонлар йиғилиб,
ҳуқуқий атамалар таржимаси борасида йўл қўйилган
хатоликларга барҳам беришса, нур

QILMISH-QIDIRMISH

УЧ ОҒАЙНИ «БОТИРЛАР»

Инсон ер юзидидаги барча мавжудотлар орасида энг мукаррами қилиб яратилгани ҳолда, айнан шу мукаррам зотнинг қизик феъли борки, гоҳида уни ҳеч тушуниб бўлмайди. Дейлик, бирор жиноят содир бўлди. Унинг келиб чиқиш сабабларини таҳлил қилиш ўрнига бир зумда айбни маҳалладан, қўни-қўшнидан излаб, уларни лоқайдликда, бепарволикда айблаб, аюҳанос соламоқ. Узимиз эса қўча-қўйда турли қонунбузилишларга ғувоҳ бўла туриб, менга нима дея бундан кўз юмаемиз.

Маълумки, сўнгги пайтларда бир турдаги жиноятлар сони ошгани ҳолда аксариятнинг сезиларли даражада камайишига эришилмоқда. Бунда кечани-кеча, қундузини-қундуз демай вазифасини сидқидилдан бажараётган ҳуқуқни муҳофаза этиш органлари ходимларининг меҳнатини эътироф этиш керак. Шу билан бирга, бу ишда уларга астойдил кўмак бераётган фуқаролар ҳам борки, улар ҳар қанча таҳсинга лойиқдир.

Воқеамиз қаҳрамонларининг сардорли Олғ Борозинев 1954 йилда туғилган. Холмуҳаммад Соатов сардордан бир ёш катта. Михаил Каспий эса айни олтими ёшга тулган эди. Асосий тирикчилиги ёйма бозорда майда-чуйда олиб-сотиб бўлган бу учови навабдаги савдодан тушган пулларни тақсимлаб туришганида Борозинев қизик тақлиф билдириб қолди:

— Менга қараларинг. Ўйлаб кўрсан, бунча майда-чуйда иш билан шуғуллангандан фойда йўқ. Бир томондан байрам яқинлашиб келяпти. Қўни кеча биттаси яхши фойда қолдирган иш тақлиф қилди. «Клиент» топиб молни ўтказолсак, байрам байрамдек ўтарди.

Каспий билан Соатов аввалига кўчада «хит-лар» текшириб қолса нима бўлади деб чўчиб туришди. Аммо, Борозинев уларга далда берди:

— Биринг элик, биринг олтими ёшда бўлсаларинг. Ким ҳам сенлардан шубҳаланарди. Бунча ишлар билан ҳозир асосан ёшлар шуғулланапти-ку.

Келишувга кўра Борозинев «товар»ни олиб келадиган, қалганлар «клиент» топадиган бўлишди.

Тез кунда «клиент» ҳам топиладиган бўлди. Соатовнинг қайсиқидир фирмага ҳайдовчилик қилувчи танишининг айтишича, бу товар унинг ҳўжайинини қизиқтириши мумкин экан. Ҳайдовчи Соатовни у билан таништиришга ваъда бериб, уларни урраштириб қўйди. Фирма раҳбари товарнинг нима эканлигини билган заҳоти савдодан воз кечди. Ахир ўзи бўладими? Тақлиф қилинаётган нарсаси бирорта «антиквар»ми деб уррашувга келса-ю, унга героинни тақлиф қилишса! Яна қанча денг, бир килодан ошмироқ...

Нақд «клиент»нинг товардан бош тортиси «тадбиркор»ларнинг қўлтигидан тарвузини тушираёзди. Улар шу заҳоти ҳозир нақд пул жуда зарур эканлигини баҳона қилишди ва арзон-таровга ҳам рози бўлишларини айтиб, мол учун атиги ўн минг «кўча»дан сўрашди. У қилишди, бу қилишди, хуллас, мижозни кўндиришди.

Мана келишувилган кун, декабрнинг йигирма саккизинчиси ҳам келди. Пойтахтнинг Чилонзор туманидаги қўчаларнинг бирида «клиент»ни кутиб турган уч оғайни уларнинг ўзларини ҳуқуқни муҳофаза этувчи орган ходимлари пойлаб турганини қаёқданам билишсин...

Агар «клиент» бўлиши фирма раҳбари юқорида келтирилганимиздек, савдонинг бошида раҳбар жавобини бериб, индамай кетганда ҳамма керакли органларга ўз вақтида хабар бермаганида, бир сўз билан айтганда, бепарволик қилганида, ким билади дейсиз, шўнча миқдордаги «оқ ажал» кимнинг қўлига тушарди?..

Соибжон АБДУРАХИМОВ,
Тошкент шаҳар прокуратурасининг
бўлим прокурори

JINOYAT ISHI

Очиғи, бу қўшма корхона барпо этилиши ҳақида овоза тарқалганида кўпчилик хурсанд бўлганди. Йилги эллик минг тонна чигитни қайта ишлаш йўли билан пахта ёғи, экстракт ва шрот ишлаб чиқарадиган бундай корхонага анча йиллардан бери эҳтиёж бор эди. «Жибри» Жиззах-Британия қўшма корхонаси ишга тушгунига қадар юзлаб ҳўжаликлар, фермер ва савдо ходимлари қанча-қанча йўл босиб қўшни вилоятларга қатнашга мажбур эдилар.

Мамлакатимизда хорижий инвесторларга яратилган ҳуқуқий кафолатлар ҳақида яхши биламиз. Бундай кафолатлар ЕТБ-нинг яқинда Тошкентда бўлиб ўтган саммитида ҳам эътироф этилди. Бунга мисол сифатида келтириб ўтишимиз мумкинки, Жиззах вилоятига 2002 йил декабргаича киритилган сармоялар миқдори 103,8 млн. АҚШ долларини ташкил этиб, шундан 69,9 млн. АҚШ долларига тенг инвестиция хорижлик шериклар ҳиссасига тўғри келади. Шу вақтгача ушбу капитал қўйилмалар асосида ташкил этилган 34 та қўшма корхонанинг 30 таси муваффақият билан ишлаб келмоқда. Улар орасида «Жибри» Жиззах-Британия қўшма корхонаси ҳам мавжуд.

бир ҳолатда 37.900, иккинчи ҳолатда 40.000 АҚШ долларига 126/PB ва 126/PB/1 контрактлари асосида Россиянинг Юрга шаҳридан келтирилганлиги баён этилган. Ростов шаҳридан эса Б6-МВА (валцовка) ускуналари келтирилганлиги, лекин ушбу ускуналарга оид ҳужжатлар банк ва боғжона идораларида қайд этилмаганлиги, инвойс, яъни ускуналарнинг келиб чиқишига оид ҳужжатлар мавжуд эмаслиги тааж-жубланарли ҳол. Шу боис ушбу жиҳозларнинг 140 минг АҚШ доллари миқдорида низоом жамғармасыга улуш сифатида киритилиши қўшимча асосланмаган дейишга тўла ҳақимиз. «Еврокоммерц» компанияси томонидан қўшма корхонага таъсис қилинган ЕТБ-20 ускуналари низоомга хилоф равишда олиб келиб ўрнатилганлиги, натижада йиллар давомида бир неча юз тонна миқдорида пахта ёғи олинмай қолганлиги ҳам текши-

ги ҳулосасига мувофиқ даъвогар «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБга қаршли Жиззах пахта заводининг қиймати 55.285 АҚШ долларига тенг бинолари қўшма корхонага берилган. Бу бино ва иншоотларнинг қиймати Давлат мулк қўмитасининг 1995 йил 25 майдаги 144-К бўйруғи билан тасдиқланган бўлса-да, «Жибри» қўшма корхонасининг бухгалтерия ҳужжатларида 4.941,9 АҚШ доллари миқдорида акс эттирилган. Қўшма корхонага «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБ томонидан берилган 3 дон «КамаЗ» юк авто-мобилининг умумий қиймати экспорт томонидан 55.962,1 АҚШ долларини ташкил этиши қайд этилган. Шунингдек даъвогар «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБ томонидан 1994-1996 йиллар давомида қўшма корхонага турли ускуналар ва ашёлар берилган бўлиб, уларнинг умумий қиймати эксперт гуруҳи томонидан 79.130,6 АҚШ доллари миқ-

AFSUS

ФАРЗАНДДАН ВОЗ КЕЧИБ БЎЛАРМИ?..

УРДУШ БОБОнинг ниятлари улуг эди. Уғил кўрганда унга умид билан Ваҳоб деб исм қўйиб, дўстларига чойхонада ош берди. Уғилни ўқитди, ўйлантирди. Оқир-оқибатда эса у отанинг юзига оёқ қўйди. Оилага иснод келтирди. Урдуш бобо уни оқ қилди.

Ваҳоб уч марта қамалиб чиқса-да, бундан ҳулоса чиқармади. У сўнги бор ўз синглисига нисбатан айтиб бўлмас жиноятга қўл урмоқчи бўлгани учун жазосини олди. Кўр-кўрни қоронғида топади деганларида хотини Насибанинг феъли унга тўғри келганига нима дейсиз. 2002 йил оилада учинчи фарзанд — қизча туғилди. Эр-хотин гапни бир жойга қўйиб, чакалоқни 90 минг сўмга нотаниш кимсга сотиб юборишди: Ким безор, ким тирноққа зор деганлари шу эмасмикан?..

Жиззах шаҳар прокуратурасига Ваҳоб Бердиевнинг турмуш уртоғи Насиба Олимова эри фарзандлари — 1989 йилда туғилган Раҳим ва 1992 йилда туғилган Ёрқинжоннинг тарбияси билан шуғулланмай оталик мажбуриятини бажармагани учун уни оталик ҳуқуқидан маҳрум қилиш тўғрисида ариза билан мурожаат қилди. Шаҳар прокуратураси бу оиладаги аҳвол билан танишиб чиқди.

Маҳалла ахли, қўни-қўшнилари билан суҳбатлар ўтказди. Сўнг фуқаролик ишлари бўйича Жиззах шаҳар ва туманлараро судига даъво аризаси билан мурожаат қилди. Иш судда қўрилиб, шаҳар прокуратурининг даъвоси қаноатлантирилди. Жавобгар Ваҳоб Бердиевнинг Раҳим ва Ёрқинжон Бердиевларга нисбатан оталик ҳуқуқи бекор қилинди.

Фарзандларини хор қилган киши кун келиб ўзи ҳам хор бўлмасмикан?.. Ваҳоб Бердиевнинг тақдири бошқаларга ўрнак бўлиши лозим.

Сирожиддин ЭШКУВБАТОВ, Жиззах шаҳар прокуратурасининг иш ўргатувчиси

ТАКСИМОТ

ҚОНУНГА МУВОФИҚ БЎЛМОҒИ ЛОЗИМ

«Жибри» қўшма корхонасига 1992 йилда асос солинган бўлиб, дастлаб ушбу корхонанинг устив жамғармасы 200 минг АҚШ доллари миқдорида, томонларнинг ундаги улушлари 50 фоиздан белгиланганди. Буюк Британиянинг «Еврокоммерц» МЧЖ бир томондан, «Жиззахпахтасаноатсотиш» худудий акционерлик бирлашмаси иккинчи тарафдан таъсисчи бўлишди. Шу асосда қабул қилинган низоомда кўрсатилишича, «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБ заводи керамика бинолари ва бошқа иншоотлар, юк машиналари, автобус, чет эллик шериклар учун яшаш жойлари билан таъминлашни, қурилмаларни монтаж қилиш ва ишга тушириш, захира омборларини қуриш мажбуриятини олган. «Еврокоммерц» компанияси эса чигитни қайта ишлаш ускуналарини етказиб бериш, халқаро маркетинг, техник ва технологик кўрсатма ва йўл-йўриқлар бериш мажбуриятини олган.

«Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБ ва «Еврокоммерц» МЧЖлари тез орада мажбуриятларини бажариб, корхона ишга тушуришди. Лекин ҳамма гап бир неча йиллардан кейин «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБ қўшма корхонадаги ўзининг улуши миқдори сунъий равишда камайитиб кўрсатилганлиги, уларни аслидаги ҳолатга келтириш ҳақида судга даъво аризаси берганидан кейин юзага чиқди. Ҳужжатларга назар ташласангиз, таъсисчи-

чиларнинг устав жамғармасидаги улушини белгилашда кишида савол туғдирувчи ҳолатларга бир неча бор дуч келасиз. Жумладан, Давлат мулк қўмитаси ўзининг 1995 йил 25 майдаги 14416-ПР бўйруғига асосан «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБнинг «Жибри» қўшма корхонасига қўшган асосий воситалари нархи 55.295 АҚШ доллари миқдорида белгиланган. Таъсисчиларнинг 1994 йил 20 октябрдаги йиғилиш баённомасига асосан Адлия вазирлиги 1995 йил 24 августда «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБнинг корхонадаги улушини 30 фоиз (55.295 АҚШ доллари) миқдорида, «Еврокоммерц» компанияси улушини (140 минг АҚШ доллари) 70 фоиз миқдорида белгиланган.

«Еврокоммерц» МЧЖнинг низоом жамғармасига қўшган ҳиссаси бу тахлит ошириб кўрсатилиши ҳақиқатан ҳам анча шубҳалидир. Ушбу компания томонидан келтирилган 3 дон МПЖ-68 агрегати кор Э.Пирназаров, бош ҳисобчи Т.Исроилов, газзачи Р.Шукровларга эса ЖКнинг тегишли моддалари билан айб эълон қилиниб, судга оширилди. Улар содир этган қонунбузарликлар ҳеч бир қолигга сиймайди.

Хусусан, Оққўрғон туман марказий шифохонаси бош шифокори

ришлардан маълум бўлди.

Жиззах вилояти прокуратураси аралашуви билан вилоят ҳўжалик судига даъво аризаси киритилди. Суднинг 2002 йил 26 июлдаги ҳал қилув қарори адолатни тиклади десак муболаға бўлмас. Ушбу қарорга мувофиқ «Жибри» қўшма корхонаси низоом жамғармасининг умумий қиймати 321.622 АҚШ доллари миқдорида, таъсисчилар — «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБнинг улуши 190.387,7 АҚШ доллари миқдорида, «Еврокоммерц» компаниясининг улуши 131.234,3 АҚШ доллари миқдорида белгиланди. Ҳўш бунга қандай асослар бор эди?

Дастлаб мулк ҳуқуқини исботловчи ҳужжатлар тақдим этилмаганлиги эътиборга олиниб суд томонидан бухгалтерия-молия экспертизаси тайинланган эди. Экспертлар комиссияси амалдаги қонунларга мувофиқ низоли мулкнинг умумий қийматини аниқлади. Комиссиянинг 2002 йил 18 июнда-

дорида баҳоланган.

Юқорида айтганимиздек «Еврокоммерц» компанияси келтирилган ускуналарга тегишли ҳужжатларни суд ва тергов жараёнида тақдим этмаган. Келтирилган асослар ўрганиб чиқилиб, суд қарорига асосан «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБнинг «Жибри» қўшма корхонасидagi улуши 49,2 фоиз, «Еврокоммерц» компаниясининг улуши 40,8 фоиз миқдорида белгиланди. Юқоридагиларга қўра, 1995-2001 йиллар мобайнида «Жиззахпахтасаноатсотиш» ҲАБга аслига қараганда 25.416.500 сўм дивиденд кам ажратилган.

Сўнги сўз ўрнида шуни айтиш мумкинки, таъсисчиларнинг низоом жамғармасидаги улуши бу тахлит баҳоланиши айрим кимсаларнинг масъулиятсизлиги, виждонсизлиги натижаси эмасмикан?..

Тўйчибой ХАЙИТАЛИЕВ, Жиззах вилоят прокуратурасининг 1-ўринбосари

NAFS BALOSI

ИССИҚ жонмиз. Тобимиз бўлмай қолса, дарҳол шифокорларни эслаб қоламиз. Шунинг учун бўлса керак, аксарият кишилар шифокорларга ҳурмат билан муносабатда бўлади. Бу жамият аъзоларининг саломатлиги кўп жиҳатдан уларга боғлиқлигидан бўлса керак. Лекин афсуски, бунда ҳамма ҳам тушунавермас экан. Айниқса, шифо масканларининг ўз мутасадди раҳбарлари буни тушуниб етмаслиги ачинарли ҳолдир.

Яқинда Оққўрғон туман прокуратураси томонидан туман марказий шифохонасига ўтказилган текширишларда бир қатор қонунбузилиш ҳолатлари аниқланди. Шифохона мансабдор шахслари уюшган тарзда бюджет маблағлари ва давлат мулкни ўлаштириш, талон-тарож қилиш билан шуғулланишган.

Оқибатда давлат ва фуқароларнинг манфаатларига 10.743.777 сўм зарар етказилган. Прокуратуранинг саъй-ҳаракати билан дастлабки тергов жараёнидаёқ зарарнинг 2.783.077 сўми айбдорлардан давлат фойдасига ундирилди.

Жиноят ишининг айрим ишчи-хизматчиларга тегишли қисмлари президентимизнинг амнистия тўғрисидаги фармонига асосан ҳаракатдан тугатилди. Бош шифо-

ШИФОХОНАДАГИ «ШУМЛИК»ЛАР

Эркин Пирназаров шифохонанинг банкдаги ҳисоб рақамидан нақд пул бўлгани ҳолда, ишчи-хизматчиларнинг ойлик маошлари, нафақалари, суюнчи пуллари ва пенсия пулларининг ўз вақтида тўланиши чорасини кўрмасдан фуқароларнинг ҳуқуқ-манфаатларига жиддий зарар етказган. Ваҳоланки, меҳнат шартномасига биноан ишчи-хизматчиларга ҳар ойда камида икки марта иш ҳақи тўланиши лозим эди. Бундан ташқари, Э.Пирназаровнинг ўз вазифасига лоқайд муносабати оқибатида марказий шифохонанинг дебиторлик қарзи 2003

ларни нима учундир ўз вақтида ундиришга ҳаракат қилмагани, тўлов ведомостларини қалбақлаштиргани каби ўнлаб қингирликлар ҳақида тўхталиб ўтирмай, ташкилот ҳисобида бўлган МТЗ-80 русумли бутун бошли тракторни қандай «ҳазм қилиб» юборганига эътиборингизни тортмоқчимиз.

Шифохонанинг ҳўжалик ишлари учун мўлжалланган, давлат ҳисобида бўлган трактори фермер ҳўжаликларига ижарага бериб қўйилган эди. Ас-

ўтирмай тракторни бирийла сотиб юборсам-чи» деган фикрга кела-

ди. Шундай қилди ҳам, тракторни эҳтиёт қисм тариқасида сотиб юборди. Пирназаров бу қилмишини «техниканинг яроқлилик муддати ўтганилиги» билан изоҳламоқчи бўлди. Шундай ҳам дейлик, унда нега даромадни кирим қилдирмаган?

Шундай қилиб бош шифокор Пирназаров бу «шумлиги» билан марказий шифохонага 329.961 сўм моддий зарар етказган. Э.Пирназаров бу қилмишларини ҳамтовоклари — бош ҳисобчи Т.Исроилов ва газзачи Р.Шукровлар билан келишган ҳолда содир этиб келган.

Туман прокуратурасининг бундай кўринишдаги қонунбузилишларга муросясизлиги, жиноятга жазо муқаррарлигини таъминлаш йўлидаги фалоят натижасида шифохонадаги қингирликларга барҳам берилди.

У.АБДИЕВ, Оққўрғон тумани прокурори

✓ **SUD OCHERKI**

Бир тексда юриб келаётган «ГАЗ-53» юк машинаси «Бектемир» каналига яқинлашган, тезлигини камайтирди. Шофёр йигитнинг машинани йўл ёқасига, кўприк олдида тўхтаётганлигини кўрган шериги хайрон бўлди:

— Ҳа, тинчликми?
— Мотор қизиби кетди. Радиаторга озроқ сув қуйиб олайлик.

Шофёр челақ кўтариб канал томон тушиб кетди. Шериги ҳам кун иссиқлиги боис бироз салқинлаш мақсадида орқасидан юрди. Улар кирғоққа тушиб, бири сув олди, иккинчиси энгашиб муздай сувда юзини юва бошлади.

— Оҳ, қандай мазза! Чўмилиб олсақ бўлмасмиким?

— Сув муздай-ку?

— Унда бундай қилиб чўмиладан бўлиб оламиз.

Юз юваётган йигит шундай деб энгашиб бошни сувга тикди. Бироз шундай туриб бошини кўтарди. Сувнинг совуқлигидан роҳатланиб, сочини қўли билан сидираётган йигитнинг кўзи бирдан кирғоққа тегиб-тегмай оқиб келаётган оқ нарсаларга тушди. Тузукроқ қараса салафан халта экан. Оқиб-оқиб олдида келиб қолган халтани ушлаб тортиди.

— Бу нима? — деди шофёр.

— Билмадим. Халтанing ичидан бир нарса борга ўхшади.

— Қўй, нима қиласан ушлаб, оқиб кетаверсин. Яна бошимиз балаго қолмасин.

Шериги унинг гапига кулоқ солмади. Халтани кирғоққа чиқариб, оғзини оча бошлади. Бироз уриниб очгач, бирдан йигитнинг афт-ангори ўзгариб, ўзини орқага ташлади. Энгашиб тинимсиз ўқчий бошлади. Шофёр йигит ҳам аҳвол яхши эмаслигини тушуниб, қўрқа-писа халта ичига мўралади. Лекин у ҳам дош беролмади. Тисарилиб халтадан узоклашди. Икки йигитнинг ҳам аҳволини танг қилиб қўйган ўша халта ичидан одамнинг боши ва сонлари бўлак-бўлак бўлиб ётарди.

Хабарга биоан тезда ҳуқуқ-тартибот органи ходимлари етиб келишди. Воқеа жойини изчил ўрганиб, жиноятни очиб йўллари қидира бошлади. Лекин бу осон иш эмасди. Чунки халтада жиноят қурбони бўлган инсоннинг маълум аъзоларига на бўлиб, улар ҳам анча вақт ўтгани боис бузила бошлаганди. Бир нечта тахмин бўйича иш бошланди. Марҳумнинг қолган аъзолари қайда? Жиноятчи хойнаҳой бошқа аъзоларни ҳам халтага жойлаб оқизиб юборган бўлиши мумкин. Шунинг учун

кидирувни ҳам оқим бўйлаб, ҳам оқимга қарши олиб боришни лозим топишди. Қидираётганлар нигоҳидан ҳеч бир нарса четда қолмади. Канал чеккасида уйилиб қолган хас-чўплар ҳам, сувдан чиқиб қолган чиқинди уюмлари ҳам яхшилаб текширилди ва бу ўз самарасини берди. Соат кечки 6.00 ларга бориб, биринчи халта топилган вақтдан беш соатлар кейин каналнинг чап қирғоғида яна шунга ўхшаш халта топилди. Халта чеккага чиқарилиб, текшириб кўрилганда аввалгидан-да баттар ваҳшийликнинг гувоҳи бўлишди. Унинг ичидан ноъмалум кишининг икки панжаси ва оёқ қисмлари, қовурғалари, кўрак қафаси, умуртқаси ва бошқа аъзолари бўлак-бўлак бўлиб ётарди. Бу хунрезликни ким қилган бўлиши

ҚАҲОХАТ

мумкин?

Тергов гуруҳи энди бир нарсага ойдинлик киритиб олиши керак эди. Топилган икки халтадаги аъзолар битта кишига тегишлими ёки бошқа-бошқами? Ҳар қалай тиббий экспертлар бунга жиддий киришиб, қўзланган натижага эришишди. Ҳақиқатан ҳам топилган аъзолар бир кишиники бўлиб, у ўлимидан олдин кўп микдорда спиртли ичимлик истеъмол қилгани маълум бўлди. Бундан қўринадики, у ичкиликка ружу қўйганлардан бўлиши мумкин. Энди марҳумнинг шахсини аниқлаш лозим эди. Шунинг учун туман ҳудудидаги барча участка нозирларига топилган мурда ҳақида маълумот берилди. Сурат кўпайтирилиб тарқатилди. Рўйхатда турвучи пиёнистлар кўздан кечирилди. Орадан беш кун ўтиб, Бектемир тумани «Водник» даҳасидаги участка нозирларидан бири ўз ҳудудида яшовчи Игор Емельяновнинг кўринмай қолганлиги ҳақида маълумот берди. Унинг айтишича, мурданинг сурати унга ўхшаб кетар экан.

Оператив гуруҳ тезда йўлга отланди. Даҳадаги белгиланган уйга етиб келишганда, уйда фақат бир аёл — Игорнинг хотини бор экан. У формадаги кишиларни кўриб, ўзини йўқотиб қўйди. Бу эса гуруҳ эътиборидан четда қолмади.

— Игор Емельянов сизнинг эрингиз бўладими?

— Ҳа, нима ишларингиз бор эди?

— Эрингиз билан учрашсақ бўладими?

— Бир иш билан чиқиб кетган эди.

— Қаргас кетди?

— Унга ҳўжайин эмасман. Қаргас кетаётганини менга айтмайди.

— Қанча бўлди кетганига?

— А... бир-икки кун бўлиб қолди.

Гуруҳ аъзолари бу аёлда бир гап борлигини, униманидир яшираётганини фаҳмлашди. Чунки мурда беш кун олдин топилган. У эса эрининг чиқиб кетганига икки кун бўлди деяпти.

— Мана бу суратдаги сизнинг эрингизми? — гуруҳ аъзоларидан бири шундай деб аёлга мурданинг расмини кўрсатди. Лекин у суратни кўриб жунбуга келмади. Фақат ўзини қайғуга ботгандай қилиб кўрсатди.

— Игор! Сени ким бу аҳволга солди?!

— Кечирасиз, эрингизни ўлдирган. Яна ваҳшийларча. Шунинг учун биз ҳозир уйингизни кўздан кечиришимиз лозим.

Гуруҳ уйни кўздан кечираркан, аёлнинг боғи га-қайғусидан асар ҳам қолмаганди. У нимадандир хавфсирар, қўллари қалтираб, ўзини қўйрага жой тополмасди. Шу пайт ваннани кўздан кечираётганлардан бири у ерда қон доғларини пайқаб

қолди. Бу эса аёлни баттар ҳаяжонга солди.
— Эрингизни нимага ўлдирдингиз?
— Мен ўлдирганим йўқ.
— Унда ким ўлдирди?
— Игорни... дадаи ўлдирди, дадам.

Ульяна эшикни очганида остонада отаси турарди.
— Ҳа, дада, сизмисиз? Киринг.
— Игор уйдами?
— Уйда бўлмай қарда бўларди. Ичиб ўтирибди.

Петр Бекетов ичкарига кирганида димоғига гупиллаб ароқ хиди урилди. Эшикдан кириб келган қайнотасини кўриб, Игор қўлидаги стакани жойига қўйди. Суюниб Петр Бекетовга қарши чиқди.

— Келинг, отагинам. Биттани бир ўзим майдалаб ўтиргандим. Мана бу стулга ўтиринг.

Қайнота куёвининг раъйини қайтармай, кўрсатилган жойга ўтирди. Стол устидаги яримлаб қолган ароққа бир қур кўз ташлаб қўйди.

Одатда П.Бекетов ҳам ичиб турар, қизиникига тез-тез келиб, куёви билан отамлашиб кетарди. Бугун ҳам шу мақсадда келиб, кайфияти анча кўтарилди. Игор тутган ароқни қайтармай, гап-сўзсиз ичиб юборди. Лекин яримлаб қолган ароқ қўпга бормади. Шишанинг бўшаб қолганидан хуноб бўлган Игор уни олиб стол тагига отди. Ўтирган қўйи қўшни хонага бақирди:

— Ульяна, бор, битта ароқ олиб кел.

— Шу ёғи етади. Кўп ичиб юбординглар.

— Қанча ичишимиз билан сенин ишинг бўлмасин. Олиб кел дегандан кейин олиб кел.

Ульяна ноилож ароққа чиқиб кетди. Қайнота билан куёв у ёқ-бу ёқдан гаплашиб ароқни кута

бошлашди. Лекин ярим соатлар вақт ўтса-да, Ульянадан дарак бўлмади. Шу ярим соат улфатлар учун бир асрдек туюлиб кетди. Игорнинг хуноби ошиб, столни муштлади. Қайнотасининг олдида бўлмағур сўзлар билан сўкина бошлади.

— Игор, ўзингни бос. Ҳозир келиб қолади.

— У атайлаб куттираяпти. Ҳозир келиб, ароқ йўқ экан дейди.

Бироз вақт ўтиб, эшик очилиб-ёпилгани эшитилди. Игор чидаб туролмай у томон юрди.

— Қарда юрибсан шунча вақтдан буён?

— Олдимиздаги дўкон ёпиқ экан. Нариги кварталдаги дўкondан олиб келаяпман.

— Алдама, сен мени ичмасин деб шундай қилгансан.

— Алдаганим йўқ.

— Ўчир овозингни, — Игор Ульянанинг юзига шапалоқ тортиб юборди. — Ароқни бер бўёққа. Тез у-бу нарса қовур.

Игор ароқни олиб, гандираклаганча қайнотасининг олдида

ёнбошга йиқилди. Ҳамладан кўрқиб қолган Ульяна ҳам, нима қилиб қўйганлигини фаҳмлай олмай болга кўтариб турган Петр ҳам ерда чўзилиб ётган Игорга бир муддат қараб туришди. Унинг қимирламай қолганидан хавфсирар Ульяна тилга кирди:

— Дада, уни ўлдириб қўйдингиз-ку.

Аёл энгашиб Игорнинг нафасини текшириб кўрди.

— У ўлди. Энди нима қиламиз?

П.Бекетов қизининг саволига жавоб бермади. Ерда чўзилиб ётган куёвига қараб нима-нидир режалаштирди.

— Кел, менга ёрдам бериб юбор. Уни ваннага киритамиз.

— Нима қилмоқчи бўлаяпсиз?

— Бўлар иш бўлди. Энди уни йўқотишимиз керак. Сен оёғидан кўтар.

— Нимага ваннага киритаяпмиз унда?

— Бу ердан уни бутун ҳолича чиқариб кетиш осон деб ўйлайсанми?

— Нима?

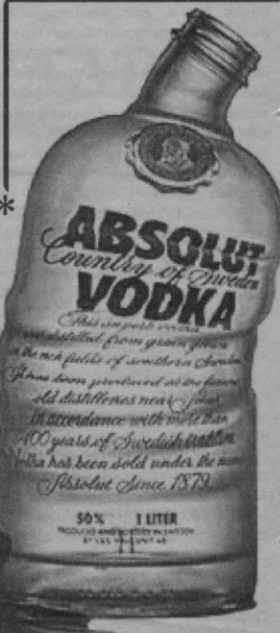
— Бўлди, ўзингни босиб ол. Энди Игор йўқ. Бор, ошхонадан пичоқ ва болта олиб кел.

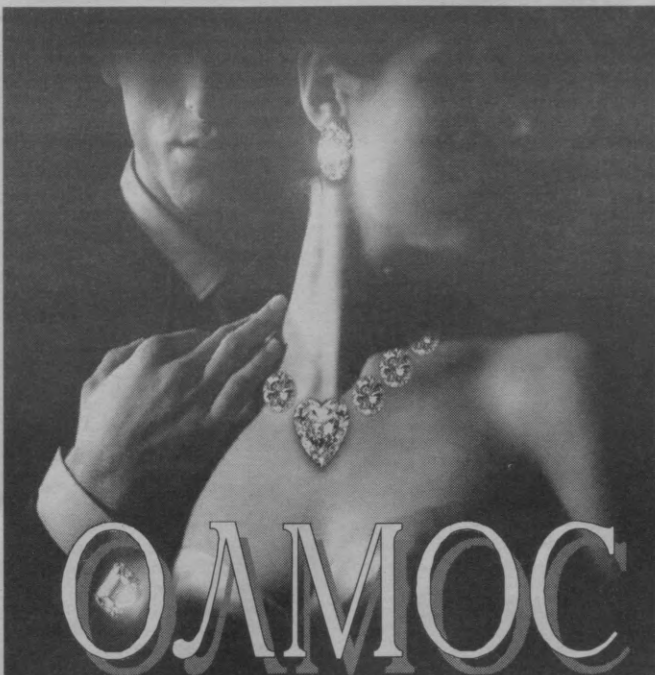
Ульяна отасининг айтганини қилишга мажбур эди. Чунки жиноятга шерик бўлиб қолганди. Ошхонага ўтиб айтилган нарсаларни отасига келтириб берди. Бекетов эса уларни олиб ванна эшигини ёпди. Ульяна эса отасининг «қасоблик» қилаётганини ташқаридан эшитиб тураверди.

Коронги тушиб, кўчада қатнов анча камайган бир пайтда П.Бекетов уйдан чиқди. Унинг қўлида оғир салфан халта бор эди...

Кечагина юрган инсон бугун йўқ. Ҳўш, бу жиноятга нима сабаб бўлди? Иқтисодий қийинчиликми, оилавий келишмовчиликми? Мол-мулкка эгалик қилиш истасми? Лекин воқеани ўқиб амин бўлдингизки, ҳам-масига сабаб ичкиликка ружу қўйишдир. Бу йўлнинг охири вай...

Ўқтам САИДОВ,
Бектемир туман прокурорининг ёрдамчиси.
Фозил МАМАШАРИПОВ,
«HUQUQ» муҳбири

ни ишга солишга тайёр эканлигини, олмосни топишга давлат манфаатларини эмас, шахсан ўз манфаатини кўлаб кўришганини Такапулосга тушунтиради.

* Маккор грек эса тагин терговдаги сўзларини қайтаради. Унинг гапига жавобан Жорес лом-мим демасдан ертўладан чиқиб кетади. Ҳеч қанча вақт ўтмасдан уч нафар бақувват киши ертўлага тушиб Такапулосни чалахон бўлиб қолгунча калтаклайдилар. Уч кун худди шу зайлда ўтади, аммо Такапулос олмос ҳақида бир оғиз аниқ маълумот айтмайди. Собик полициячи «тергов» норасмий полициячилар томонидан олиб борилаётганлиги сабабли, у олмос қаерга бекитилганлигини айтса ҳам, айтмаса ҳам унга нисбатан фақат битта жазо — ўлим ҳукми ўқилишини яхши биларди. Шу сабабли, у ҳар қанча жисмоний қийноқлар бўлса-да, сирни ошкор этмасликка аҳд қил-

лари чор-начор ватанларига қуруқ қўл билан қайтишга мажбур бўладилар.

Бронсеадонинг Афинадаги саргузаштлари Рио-де-Жанейро полициясига ҳам етиб келади. Кўп ўтмай Бронсеадо билан Гулартнинг махфий ишларидан айримлари ошкор бўлади. Ҳукумат эса катта шов-шувларнинг олдини олиш мақсадида Гулартни ҳибсга олишга қарор қилади. Бу гап-сўзлар қўлогига чалинган Гуларт оёғини қўлига олиб, Такапулос сақланмаётган ранчога етиб келади ва одамларига махбусни бошқа жойга кўчиришни буюради. Кейинчалик маълум бўлишича, Такапулос ноқонуний равишда сақлаб келинган ранчо кимсан мамлакат парламентининг депутаты Луис Бронсеадога тегишли экан! Ҳуқуқ-тартибот органлари томонидан ўтказилган махсус тадбир натижасида паноҳ топиб турган жойидан Гуларт, ранчо эгаси ва чалахон ҳолатда ётган Такапулос қўлга олинади. Бу ранчо эса полициячи-бандит Гулартнинг энг яқин ҳамтавоқларидан бири, гарримпейро Малинонинг адвокатиға тегишли экан!

Шундай қилиб олмос ишига алоқадор деб гумон қилинган қўлаб амалдорлар қамоққа олинади. Бу ишга алоқадор деб Бронсеадо ҳам ҳибсга олинган, парламентда махсус комиссия тузилади. Парламент комиссиясининг биринчи мажлисидаёқ, Бронсеадо йиғилишга чақирилади ва ундан бўлиб ўтган воқеаларга изоҳ талаб қилинади. Олмос иши билан боғлиқ барча сценарийларнинг бошида турган, бу ишга бош-қош бўлган бир кишининг исмини Бронсеадо тилга олади. Мажлис иштирокчилари бу номни эшитиб, ҳайратдан донг қотиб қоладилар. Негаки, ўз лавозимидан, мансбидан шахсий, жиний манфаатларда фойдаланган Бронсеадо мамлакатдаги биринчи рақамли жиноятчи сифатида... Бразилия полициясининг раҳбари генерал Риограндио Крузнинг номини тилга олган эди!!

Бу Бразилия ҳукуматиға берилган қаштакчи зарба эди. Ахир депутати бандитлар билан оғиз-бурун ўпишиб юрадиган, полиция генерали уларга йўл-йўриқ кўрсатиб турадиган мамлакат аҳолиси бунақа шармандали вазиятни қандай қабул қилади? Парламент комиссияси йиғилишига шу онининг ўзида Крузни ҳам чақиришади. Генерал эса худди ўртага қўйиб қасам ичганча, ўзига нисбатан қўйилган барча айбларни кескин рад этади. Аммо генералнинг ўзига қўйилган туюқлардан қўтилиб кетиши осон бўлмади. Қамоқда сақланмаётган Гуларт ҳам Бронсеадонинг кўрсатмаларини тасдиқлаб, барча ноқонуний ишларга генерал Круз бош-қош бўлганлигини тан олади.

Олмос иши билан боғлиқ жиноят мамлакатда анча-мунча шов-шувга сабаб бўлди. Мамлакат ҳукумати бу иш юзасидан адолатли ҳукм чиқарилиб, олмос жодусига махлиё бўлганлар тегишлича жазога тортилишини талаб этди. Ва шундай бўлди ҳам. Барча айбдорлар қилмишларига яраша жазо олдилар.

Такапулосга нисбатан ҳам суд ҳукми ўқилди. У пул чекларини қалбақлаштирилганликда айбланиб, етти йил қамоқ жазосига тортилди.

Олмос иши марказида турган асосий шахслардан бири Яков Мозеснинг қаерда эканлиги эса ҳамон номаълумлигича қолмоқда. Полиция томонидан унинг шахси ва турар жойини аниқлашга бўлган барча ҳаракатлар зое кетган. Олмос ишининг бошланишига сабаб бўлган гарримпейро Эдуардо Малино ҳам шов-шувлар парламент даражасига кўтарилган, мамлакатдан жуфтаникни ростлаган экан. Унинг қаерда эканлиги ҳам ҳануз номаълум бўлиб қолмоқда.

Айримлар Малино билан Мозес топишиб, олмосни биргаликда гум қилишган десалар, айримлар бу бўлмаган гап дейди. Полиция эса уларни қидириб топишдан ҳали умид узмаган. Борди-ю полиция мақсадиға етса, оғирлиги 2000 қарат келадиган олмоснинг тақдири ўшанда маълум бўлади.

INTERNET хабарлари асосида тайёрланди

(Охири. Боши аввалги сонда)

БАНК бошқарувчисининг сўзларидан сўнг орзулар осмонда учиб юрган Эдуардо Малинонинг ақлу ҳуши бошидан учди. Гарримпейро кўчага ўқдай отилиб чиқди-ю, тўғри Такапулосга офис вазифасини ўтаб келаётган эски қаҳвахона томон йўл олди. У бу ерда на Такапулосни топа олди, на Мозесни. Унинг бутун шахарни титпит қилиб чиқиши ҳам ҳеч қанча самара бермади. Охир-оқибат Малино ўзига нисбатан Такапулос ва Мозес томонидан фирибгарлик қилинганлиги ҳусусида полиция бошқармасига арыз қилишдан ўзга чора топа олмади. Пуларнинг қолган-қутганига эса адвокат ёллади, шу куннинг ўзида эски таниши, федерал полиция агенти Жорес Гулартга учрашиб, олмос иши билан шуғулланишни илтимос қилди. Рио-де-Жанейрода олмос ҳақида тарқалган шов-шувлар ҳукуматга етиб боради. Ҳукумат вакиллари бу иш билан шуғулланаётган Гулартни чақиришиб, қидирув ишларида асосий эътибор жиноятчиларга эмас, кўпроқ олмосни топишга қаратилиши кераклигини ўқтиришади.

Олмос билан боғлиқ воқеаларнинг марказий қисмида энди бевосита полиция агенти Жорес Гуларт туриши боис, шу ўринда бу изкуварнинг биографияси ҳақида қисқача ўхталиб ўтишни лозим топдик. Полиция хизматида ўтгунга қадар Гуларт ҳақиқий маънодаги унга чиққан жиноятчи бўлиб, Бразилиянинг бирон-бир шаҳрида унинг сўзи ерда қолмас эди. У ўз атофига одамларни яхши уюштира олган, жиноят оламида анча-мунча нуфузга эга эди. Унинг империясига дарз кетмаслигининг сабаби, полиция билан унинг одамлари ўртасида яхшигина норасмий ҳамкорлик ўрнатилган. Одамлари айрим ишларни очинида полиция ходимларига ёрдамлашсалар, унинг ўзи эса полиция бошқармасини моддий жиҳатдан қўллаб-қувватларди. Қисқаси, унинг номи полициянинг юқори доираларида ҳам яхши таниш эди.

Кунлардан бирида Рио-де-Жанейро полиция бошқармасининг бошлиғи Жорес Гулартни ҳузурига чақириб, жиноятчилар отаси учун қўтилмаган тақлифни айтди:

— Сиз ўз ишиниғизда катта тажрибага эга сиз, полиция фахратидан ҳам яхши хабардорсиз. Шундай экан, «кас-б»ингизни ўзгартириб, полицияга ишга ўтиш вақти келмадими?

Гуларт бу тақлифдан бироз шошиб қолди, аммо бошқарма бошлиғи тақлиф жиддий эканлигини билдирган, розилик аломати сифатида унга қўл узатди. Шундай қилиб, жиноят олами авторитетлари ичида энг маълумлиги (у аранг бошлангич мактабни тугата олган) бўлган Гуларт бир юмалаб, по-

ЖОДУС

лиция агенти бўлиб олади ва фаолиятини бошлайди.

Олмос иши билан танишиб чиққан Жорес биринчи навбатда ҳали Бразилиядан чиқиб кетишга улгура олмаган Такапулоснинг хотинини қамоққа олиш керак деган қарорга келади. Жореснинг қўл остидагилар Такапулоснинг уйига бориб аёлни қамоққа оладилар ва унинг озодликка чиқишига факатна эрининг Бразилияга қайтиши қафолат бўлишини тушунтирадилар.

Жорес адашмаганида, суюкли рафиқасининг ҳибсга олинганлигини эшитган Такапулос оёғи куйган товукдек типирчиллаб қолади. У таниш-билишларини ишга солиб, полиция билан тил топилишига ҳам уринмоқчи бўлади. Аммо оғирлиги 2000 қарат келадиган олмос ҳақида гап кетаётганда, арзимас тақлифлар учун ким ҳам ён беради дейсиз. Охир-оқибат, орадан бир ой ҳам вақт ўтмай Такапулос Рио-де-Жанейрога қайтиб келди ва ўз оёғи билан полиция бошқармаси сари йўл олди.

Полиция учун ана энди ҳақиқий иш бошланган эди. Ваъдага мувофиқ Такапулосни ҳибсга олишлари биланок, унинг хотинини қамоқхонадан озод этди. Такапулос учун узундан-узук сўроқлар бошланди. У бутун тергов давомида полиция ходимларига олмос деб ҳисобланган тош қалбаки бўлиб чиққанлигини, шунинг учун уни ташлаб юборганлигини тушунтиришга ҳаракат қилди. Қалбаки чек ҳақидаги айбни эса кескин инкор этиб, бу ишга ҳеч қанча алоқаси йўқлигини билдиради. Шу тариқа тергов ҳаракатлари самарасиз қолаверди. Шахсан Жорес Гулартнинг ўзи Такапулос билан шуғулланиши бошлагач эса...

1995 йилнинг 1 июнида Такапулосни жиноятта алоқадор ҳамтавоқлари билан юзлаштириш мақсадида камерадан чиқариб, машинага ўтказадилар. Машина шахар ташқарисига чиқиши билан қуролланган номаълум шахслар ҳужум қилиб, қўриқчиларни қуролсизлантириб, махбусни эса номаълум томонга олиб кетишади. Кейинчалик маълум бўлишича, «номаълум» шахслар, Гулартнинг кўрсатмаси бўйича иш тузувчи жиноятчилар бўлиб чиқди. Такапулосни шахардан анча узоқда жойлашган тоғли ҳудуддаги ранчога олиб келишади. Шу ердаги уйлардан бирининг ертўласи Такапулос учун камера вазифасини ўтади. Орадан кўп ўтмай, Гуларт ҳам етиб келади ва Такапулос ҳақиқий сўроқ энди бошланишини тушуниб етди. Бу ерда Жорес махбуслар дучор бўладиган барча қийноқлар-

ганди. Лекин Гулартнинг одамлари уни шундай қийноқларга солишдики, охир-оқибат Такапулос тилга киришга мажбур бўлди. У қимматбахо тош Афинада, Мозес исми яхудийнинг қўлида сақланмаётганлигини айтди.

Гуларт фурсатни бий бермасдан Грецияга учди. У Афинада Мозесни топиш туғул, унинг билан боғлиқ бирон-бир маълумотга ҳам эга бўлолмайди. Рио-де-Жанейрога қутурган ҳолда қайтган Жорес Такапулосга нисбатан ишлатаётган қийноқларни икки барабар оширади. Азоблардан яримжон бўлиб қолган махбус яна «ёрилишга» мажбур бўлади. Унинг сўзларига қараганда, олмос Афинада, ота-онасининг уйидаги махфий жойга яшириб қўйилган экан.

Мамлакатдан ташқарига хизмат сифатида чиқиш учун кетма-кет рухсатнома олиш Гуларт учун осон бўлмади, қолаверса қандайдир шубҳалар ҳам туғилиши мумкин эди. Шу сабабли, полиция агенти махфий топириқни уйдлашга қўйиб бўлган номзодни қидира бошлади.

Бразилия парламентининг депутаты Луис Бронсеадо билан полиция агенти, бандитлар ҳомийи Жорес Гуларт ўртасида қанча боғлиқлик борлиги номаълум. Лекин айнан Гулартнинг топириғи билан парламент депутаты олмосни қўлга киритиш мақсадида Грецияга учганлиги аниқ ҳақиқат. Кейинчалик маълум бўлишича, ўша вақтларда Бронсеадо Интерполнинг агенти бўлиб ишлаб юрган экан. Айнан ушбу лавозимни тасдиқловчи ҳужжати билан Бронсеадо Такапулоснинг ота-онасига учрашади. Лекин Интерпол агентига қўлидаги ҳужжат бу мамлакатда қўл ёрдам бермайди, ўзларининг ҳақ-ҳуқуқларини яхши билган Такапулоснинг ота-онаси чақирилмаган ҳолатда қўлида қандайдир соддалик. Олмос иши билан қонуний шуғулланмаётганлиги боис, Бронсеадо маҳаллий полициядан ёрдам сўрашга журъат этолмади. У қутилмаган вазиятлар бўлиб қолса, ёрдами тегар деган мақсадда Рио-де-Жанейрода олиб келган икки нафар ҳамроҳи билан Такапулослар хонадонига қўшни уйда ихарада тура бошлади. Бронсеадо одамларига Такапулосларнинг уйи томон ерости йўли қилишни буюради. Шундай қилиб, иш бошланди, ҳаммаси режадагидек кетади. Аммо иш нироҳияга етиб, лаҳз тайиб бўлган бир вақтда тупроқ нураб ҳазина изловчиларни босиб қолишига бир баҳа қолади. Бунинг себоби қолган уй эгалари шоқин-сурон кўтаришади. Депутат ва унинг ҳамроҳ-

HUQUQ

YURIDIK GAZETA

Ta'sisichilar:

O'zbekiston Respublikasi

Bosh prokuraturasi,

Toshkent shahar va

Toshkent viloyati

prokuraturalari,

«Donun himoyasida» jurnali

Bosh muharrir:

Abduxoliq

ABDURAZZOQOV

Tahrir hay'ati:

Bahriddin Valiyev,

Dilshod Islomov

(Bosh muharrir o'rinbosari),

Jahongir Sharofboyev

(mas'ul kotib),

Lola Shomurodova,

Hasan Inoyatov,

Muxtor Shodmonov.

Gazeta Davlat matbuot qo'mitasida №00150 raqam bilan ro'yxatga olingan. Nashr ko'rsatkichi - 231, 232.

Manzil: Toshkent shahri, akademik Yahyo G'ulomov ko'chasi, 66-uy.

Telefon: 133-82-34.

Reklama va e'lonlar: 133-82-34

E-mail: Info@huquq.uz

Tahririyatga kelgan qo'lyozma va suratlar egalariга qaytarilmaydi.

Mualliflarning fikrlari tahririyat fikridan farqlanishi mumkin.

Nashrimizdan ko'chirib berganda «Huquq»dan olinganligi ko'rsatilishi shart. Tijorat ahamiyatiga molik materiallar ** belgisi ostida chop etiladi.

Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va sahifalandi. «Huquq» original-maketi

Gazeta «Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi boshmaxonasida oset usulida A-3 formatda chop etildi. Korxona manzili: Toshkent shahri, Buyuk Turon ko'chasi, 41.

Buyurtma T - 606

Nusxasi — 12225

Gazeta haftaning chorshanba kunlari chiqadi

Navbatchi muharrir:

J.SHAROFBOYEV

Sotuvda erkin narxda

1 2 3 4 5 6 7 8

Boshmaxonaga topshirish vaqti 20.00
Boshmaxonaga topshirildi 20.00

MUNOSABAT

Бу воқеага, янглишмасам, йигирма йилча бўлди-ёв. Дам олиш куни эди. Туш пайти яқин қариндошларимиздан бириникига меҳмонга бордик. Кўча эшигидан дахлизга киришим билан ўнг томондаги хона олдида анча оёқ кийими тўпланиб турган бўлса-да, телевизорнинг овозидан бошқа «ғинг» этган товуш эшитилмаслиги диққатимни тортди. Бунинг устига дахлиздан сигарет ва ароқнинг бемаза хиди анкиб турарди. Хайрон бўлдим: зиёфат шунчалар қуюқ бўлса-да, бирон кишининг чурқ этган товуши эшитилмайти. Кимдир сукунат бузилганидан норозидек секин томоқ кириб кўйди. Мен эса тортинибгина хона эшигидан мўраладим. Тор хонага тикилиб олган турли ёшдаги ўн беш-йигирма чоғли одам телевизордан кўз узмас, гўё киприк қокса ниманидир илғамай қоладигандек экранга тикиларди.

Экранда эса бир қиз ва бир йигит уларни кураш олиб ўнча йўлтўсар билан жон талвасасида олишарди. Кучлар тенг бўлмаса-да, йигит полапонларини кузгунлардан асраётган лочин мисол ҳаракат қилиб, рақибларини аямай савалар, йўлтўсарлар ҳам бўш келмай «ўлжа»сини қўлдан чиқармаслик учун тиш-тирноғи билан кураш-шарди...

Дахшати олишув анча давом этди. Сон жиҳатдан устун бўлган қароқчиларнинг барибир қўли баланд келди. Йигитнинг орномуси, гурури ҳар қандай офат олдида ҳам чекинмасликка ундаётган бўлса-да, қароқчилардан бири навиҳолгина қизнинг ҳикилдоғига тираган ханжар уни таслим бўлишга мажбур этди.

Муддасига етган «қашқир»лар билан қароқчилардан қуч-қувват, нигоҳларидан нафрат ёғилиб турган «қайсар» йигитнинг бир зумда қўл-оёқларини сим билан боғлаб, ўзини йўғон дарахтга занжирбанд қилиб ташлашди.

Дахшати томоша бу билан якун топмади. Йўлтўсарларнинг тўдабошиси истеҳзоли жилмайиб, секин қизчага яқинлашди-да, унга барчанинг кўз олдида ечинини буюрди. Яраланган оху мисол илтижоли боқаётган қизнинг нигоҳларида эса рақибидан инсоф ва иймон кутаётгани акс этарди. Тўдабоши жундор бесўнақай панжаларини секин қизнинг сийналарини томон чўзди. Қиз ўзини орқага тортмоқчи

бўлди-ю, ортда турган забардаст қўллар уни исканжадай қисиб қўйди. Ишайган тўдабоши истеҳзоли қулганча ғалати қилиқлар кўрсатиб хузурулана бошлади. Нотавон қиз унинг қўтир башарасига бир марта тўпуришга улгурди холос.

Девисифат қароқчи кутуриб кетди. Шимининг чўнтагидан

пичо-

ғини олиб қизнинг қийимларини бир зумда тилим-тилим қилиб ташлади-ю, ҳайвоний ҳирсини қондириш пайига тушди...

Бу воқеалар қанча вақт ичида бўлиб ўтганини билмайману, мен ҳам тикка турган ҳолда экранда намойиш этилаётган манзараларнинг биронтасини ҳам киприк қокмай кўришга мажбур эдим. Чунки ўтириб олиш учун кетадиган вақтни ҳам қизғанардим.

Хуллас, турмушимизга видеомагнитофону параболик антенналарнинг кириб келиши дахшат ва фаҳш-қоришқ фильмларнинг экранларимиздан ўрин олишига кенг йўл очиб берди. Дастлабки

пайтларда бундай фильмлар хуфия, кимларнингдир назаридан панароқда намойиш қилинган бўлса, аста-секин улар эфир орқали нампойиш этилаётган бўлиб қолди.

Шарқона одоб-ахлоқ, иффа-ҳаё пойдевориға асосланган ўзбек хонадонидида ёвузлик ва фоҳишабозлик, риёкорлик ва маккорлик очик-ойдин тасвирланган беъмани фильм намойиш этилишини бир тасаввур қилинг-а! Айни шу фильмни қайнота-келину, балоғатга етиб қолган ўғил-қиз

«Томоша»лар

бирга томоша қилишса-чи?! Қуш уясида кўрганни қилади деган гап бор. Зеро, бола ҳам оилада, қолаверса, «ойнаи жаҳон»да кўрганига тақлид қилади. Шу ўринда бир фильмни ёдга олайлик. Ўтган асрнинг олтинчи йилларида намойиш этилган «Тарзан» фильми кекса авлод вакилларининг ҳамон ёдида. Ўша фильмни томоша қилган баъзи болалар дарахтдан дарахтга сакрайман деб бир умр ногирон бўлиб қолишди. Ҳа, болалар яхшига ҳам, ёмонга ҳам бирдек тақлид қилишди,

ишонувчан бўлишди.

Ахир биз истиқлолга эришгач, миллий кадрларимизни авайлаб-асрайдиган, маънан бой, ҳар фикрлайдиган жамият аъзоларини тарбиялаш йўлини танлаганмиз-ку! Шундай экан, телевизоримиз экранидида ноҳақлик, ёвузлик, фоҳишабозлик тасвирланган фильмларни томоша қилсагу, сўнг фарзандларимизга иккинчи бир ҳаётдан насиҳат қилсақ, натижаси бўлармикан?... Чунки, инсон онгига энг кучли таъсир ўтказадиган санъат сирасига кирувчи кинофильмларнинг бугунги кунда аксарияти тўғрисида юқоридаги фикрларни айтиш мумкин. Ишонмасангиз, теледастурни қўлингизга олиб бир кўз югуртириб чикинг, ҳафта ичида ўзбек киночилари ижодиға мансуб ёки ўзбекона руҳ билан суғорилган қанча асар бор

экан? Нуқул чет эл фильмлари таржимаси ёмғирдан кейинги кўзқориндай бири кетидан бири олдингиздан чиқади.

Мана «Гвадалупе». Акасидан қолган бойликка эгалик қилиш мақсадида риёкор амма шўрлик ногирон жияни бошига не кунларни солмоқда. Қолаверса, аёл боши билан Луиза кимларнинг ҳаётига зомин бўлмади. Ҳали фильм қандай якун топишини билмадигу, у оддий ўзбек хонадонидида балоғатга етаётган ёшларга қандай маънавий озиқ беради!

Яқиндагина экранимизни тарқайлаган «Эсмералда» кўпчилигининг хотирасидан кўтарилмаган бўлса керак. Қанчадан-қанча ҳамюртларимизнинг қимматли вақтини зое кетгазганини ҳисоблаб чиқиш қийин, лекин намойиш этилаётган чет эл фильмлари Ўзбекистон телерадиокомпаниясига арзон тушмаётган бўлса керак. Ана шунга сарфланаётган харажатларга наҳотки миллий урф-одатларимизни, қадриятларимизни, шарқона ҳаё ва ибони, Ватанга муҳаббат тўғрисидаги тараннум отувчи фильмларни яратиш мумкин бўлмаса?!

Ушбу мақоланинг ёзилишига урганчлик Қурбонбой ота Жуманиёвнинг бир насиҳати сабаб бўлди. Бир куни қизига қаттиқроқ гапириб турганининг гувоҳи бўлдим. Секин юпатиб сабабини сўрадим.

— Э, сўраманг, ҳар гал келсам, невараларимни телевизор олдида учратаман. Экрандан кўз узмай саломлашишди. Телевизорда эса нуқул ур-йиқит, от-чоғ, портлаш, хуллас, дахшат! Ахир бизга боболаримиз ёш пайтимизда чумолига ҳам озор бермаслиқни ўқитишган. Булар-чи! Ҳали эндигина ўн ёшга кирган болакайлар экранда одам ўлдириш, уйларни портлатиш, машиналарни ёқиш, фоҳишабозлик манзараларини бемалол томоша қилиб ўтираверса, уларда қандай хулқ шаклланади. Ука, сиздан илтимос, шу мавзунини бир ёзинг, — деди мўсафид аялинганамо. — Нафақат болаларга, балки барчага шундай фильмлар яратишсинки, қафасдаги тутқун қушини озод қилган боланинг қалби бахтиёрлик тўғрисида баҳраманд бўлганидек, ҳозирги намойиш этилаётган дахшати манзараларга нисбатан нафрат уйғонсин!

Қурбонбой отанинг илтимоси боис, ўзимни ҳам кўндан бери ўйлантириб юрган фикрларни қоғозга туширдим. Бу ҳақда сиз қандай фикрдасиз, азиз муштарий?

Бозорбой БОБОЖОНОВ,
журналист

SKANVORD

Сув оти →						Чолғу асбоби →			Котган кон →
			Кийим қисми			Кўл Африка			
			Митра →			Номус			
			Мусбат заряд →						
			Маърифат манбаи			Америка ёзувчиси			
			Тўти →			Чекимлик			
	Сухбат					Яхна ичимлик			
	Тузланган чўчка гушти →					Дўст, улфат (араб.)			
			Ақл →			Кир			
			Касаллик			Брюс...			Башара
	Кўл (Африка)		Озука						
	Биринчи ракета		Таскин →						
						Давлат Осиё			
						Харбий бўлима			Нота
			Вертолёт русуми						
						Бурон, томоқ, кулоқ			
			Эркак исми						
			Нота						
			Ел			Асп			
			Қуш касаллиги →						

TABASSUM

Она ўлига деди:
— Ҳой, дангаса уйқучи, қани тур!
Қара, қўёш ҳам чиқди.
Ўғил:
— Яна озгина ухлаб олай. Қўё-
шингиз кеча кечқурун соат 6 да бот-
ганди, мен эса 9дан кейин ётган-
дим.

Пете мактабдан уйга келиб, деди:
— Бугун ўқитувчининг саволига
фақат мен жавоб бердим.
— Яхши, Пете. У қандай савол
берди?
— У «ким синфнинг ойнасини син-
дирди?» деб сўради.

Опа:
— Жане, Мару нима билан маш-
гул?
Жане:
— Билмадим, ойижон, агар муз
қалин бўлса у қонқиди учаяпти. Муз
юпка бўлса, у чўмилаяпти.

Ўқитувчи:
— Агар акаганда бешта олма бўлса
ва сен ундан иккитасини яширинча
олиб қўйсанг, натижаси қандай бўла-
ди?

Бобби:
— Нима бўларди, у мени роса
калтақлайди-да.

Инглиз тилидан
Ирода ЖҲАЕВА таржимаси